

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

מסורת הש"ס

שדאדוהו עדים ת"י והכ
טלי דיתמי משתעבדי
ששלח לי הזקן של ש
ולם הב חזי ושקול שט
א"ע"ג דפרע"י בלא סד
זו עם לוי ואתא לוי וא
לוי לאוקמיה דינרים
הר"ל למיעבד אבי דא
ללוי לתקוני שדרתקין
בה מלוגא דשטראא
פ"י שכו"ז שהיה ח
אמר ר"נ מיגו ד"ל לק

בבלי <עוז והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי {עמוד 179} (743502)

דמחל, דהא אית ליה זכות' דאלו מתה יודשה ומחל ליה, ולמעמייהו מוחלת כתובתה נמי לא ידע דמחלה. ודקא קשיא לן א"כ אמאי לא שני ליה הבא הכי דלעולם אית ליה לרב תנאו קיים, ודתם היינו טעמא משום דלא ידע דניחול כדמוקמי' התם נמי מהאי טעמא כר' יהודה. איכא למימר דוודאי הכי הוא, דמעיקרא קס"ד דפלוגתייהו דרב ושמואל בסתם, ומוקמינן ליה לרב אפילו כר' יהודה, ומקשי' מדתניא הנושא ונותן באמונה, והאומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה, לרב דאמר אנא דאמרי אפילו לר' יהודה הא מני, ואמר אבי' דמחזורתא רב דאמר כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה, ורבא אמ' לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש, כלומר לפום מאי דקס"ד דפלוגתייהו דרב ושמואל בסתם, האי מיהו לא הויא תיובתיה דרב, דאשכחן דאפילו לר"י שני ליה בין סתם למפרש, דמפרש אין לו אונאה ובסתם יש לו אונאה, אבל אנן כיון דאשכחן להא מתניתא, ואם איתא דפלגי בסתם כקס"ד, הויא תיובתא דשמואל, מוקמינן לפלוגתייהו במפרש, כי היכי דלא יתוקם דשמואל בתיובתא, והיינו סברא דגמרא מדלא אותבי' מינה לשמואל, ושמואל בעלמא קיימא לן דהלכתא כוותיה, ושבור מלכא הוא בדיני, ואלו איתותב וודאי לא הוה שתיק גמרא מינה דלא לפרושי לה בהדיא, אלא לאו וודאי כדאמין דבתר דשמיעא לן מתניתא אית לן למימר דפלוגתייהו במפרש, וכיון דכן, וודאי איתא דרב כרבי מאיר ושמואל כר' יהודה, והיינו דמקשינן מינה הבא למימרא דלית ליה לרב תנאו קיים, וקיימא לן כשמואל, הלכך ליכא טעמא למפסק הלכתא כרבי שמעון בן גמליאל. ואי משום ההיא דירושלמי, אפשר דבירושלמי משמע להו מתני' בנשואה, ובהא קושטא דלאו כל כמיניה דהוה ליה כמתנה על ירושת אביו, ובלאו ה"ג דירושלמי לא איכפת לן, ואנן כגמרא דילן נקטינן. וההיא דאמרין התם

בירושלמי אילן דכתבין אין מיתה בלא בני כל מה דילה תהד' לבי נשה תנאי ממון הוא וקיים, מוקמינן לה בכותב לה ועודה ארוסה, דאי בנשואה וודאי לא מהני, אלא בארוסה. וכן הגבול. רבינו ג'ר"י. **מתני'** מי שמת והניח אשה כ'. מאי לכושל ר' יוסי בר' חנינא אמר לכושל שבראיה ר' יוחנן אמר לכתובת אשה משום חנינא. פי' בירושלמי (פרק ה"ב) כושל שבראיה מלה בעדים ומלה בשטר, יתנו למלה בעדים. שניהם בשטר, יתנו למאוחר. ונראה לומר דווקא כשיש שם משועבדים, שיכול מלה בשטר או מוקדם לחזור עליהן לגבות מהם, דאי לא, איהו נמי כושל, דהא קא מפסיד, אלא כדאמרן. וה"ה לרבי יוחנן דאמר לכתובת אשה משום חנינא, דווקא כבי האי גונא דלא קא מפסדי אידך. והיינו דליתא להאי דינא אלא במטלטלין, אבל בקרקע ליכא למימר, דהשתא תרווייהו שוו להו, דאי לא נבי מיניה מלה בשטר או מוקדם לא גבו נמי ממשעבדי, דאמר ל' הגחנו לך מקום לגבות ממנו.

והלכתא כר"ע דאמר יתנו ליורשים, שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה."

ובירושלמי (בפרק ה"ב) אמרין עלה הגע עצמך שפטין משבועה, ומתדינין זו תורה זו אינה תורה, כלומר דלאו בשבועה תליא מילתא, אלא לומר שהן ברשות היתומים מחללה והוון להו מטלטלי דיתמי". ומיהו היכא דליכא יורשים, כגון גר, קיימא לן כרבי מרפן".

ופסק הרב אלפאסי ז"ל כרבי יוסי בר' חנינא דאמר לכתול שבראיה. ומטלטלי היכא דכתב ליה אגב, נראה שהן כקרקע, והא אמרן דבקרקע לית להאי דינא".

[דף פר ע"ב] **ויכרך** בר חשו כ' עד במקום שחב לאחרים לא קנה. מהבא שמעין דאפילו היכא דשווייה שלח

יז. ראה רמב"ן.

יח. כר"ף כתב והלכה כר' עקיבא מחכידו וכר' אבל האידנא דמטלטלי משועבדי לבע"ח גבי בע"ח מנייהו דיתמי וכו'.

יט. ברא"ש כ' בפירוש עיקר טעמיה דר"ע דניכסי כל היכא דאיתנהו ברשותא דיתמי איתנהו, אבל בע"ח מחוסר גובינא, ונקט טעמיה דשבועה שאינו אלא תק"ח ולא מן התורה לאולמי למילתיה.

יט* ראה מש"כ ע"ז בא"מ סי' קב סעיף א.

כ. ראה טוש"ע סי' ק"ב סעיף ב'.

[illegible]

הגהות וצינונים

[illegible][illegible]

האשה אח בעלה דהא ממ
להם מן הדמים ובגמ' מפ
לקן בחייהן לקבור שם מח
איש אל לז' לשוב בחשונה
וראיתי כחוב מפני שהשדי
לקפודו יספוד והכי תניא

וּסְבֵר רב תנאו קיים וזהו איתמר בו. ואע"פ דצפרק הזהב (ב"מ דף נא: ושם) מוקי רב נפשיה אפי' כר' יהודה דאמר דדבר שבממון תנאו קיים דעד כאן לא קאמר ר' יהודה הכס אלא לידעה ודוקמהלה הכא מי ידע דמחיל הכא ליבא לשנוי הכי דה"ל לא ידע

הוא ⁶ איתמר האומר
עלי אונא *רב אמר
אלא אמר אין לו עליו
בן שמעון בן גמליאל
שכתוב בתורה תנא
אילו רבן שמעון בן
נה ורב סבר מתה לא
ולא כהילכתיה הוא
יון בן גמליאל דאמר
משמיה אילו רבן

דא"כ מאי אירא ציבול אפי' צלא יוצל
נמי דע"כ ציבול איירי דאי צלא יוצל
קאמער דמחזור א"כ אמאי אינטערך
ליה לרב למימר דקמרא ליה¹² דירושא
הבעל דאורייתא ה"ל למימר דרבנן
יעוד דציבול מיינתי¹³ ויכרך למר
דליכא פגם משפחה עד היצול שאז כל
הירושות¹⁴ מחזרות וזו אינה חוזרת ויבייר
שסם קצורים בשל אפרים:

מלך צבור (יב. ושס) דאין אשה נוטלת
וצבורא ומלוה חשבי ליה רבנן ראי
וצבורא יש נוטלין (צ"ב דף קכ"ה: ושס)
ולחלוק דדוקא גבי צבור חשיבה
מלוה ראי ולא לכתובת אשה:

הנשים חן צעיני האנשים ויהיה להן
קופצים יותר וכן משמע בערוך
וירושלמי⁽²⁾ וכן משמע לקמן בפ' אלמנה

(דף י"ז: א) דפריך למ"ד משום חינה
ויורשים מאי קו איבה ומשני שיעשה
בצמחה או אחרות פ"י שאף היא צריכה
שקטלפו עליה בני אדם ולפי' הקונטרס
שנמי' כי בפרט דליון שרואה צמח
ואחרותה שכן ככלל צמח ללא כחמה
בשראות יותר גדולין לאנשים ולא חממה
הדבא יפה כח האשה מנח צלל חוב
ומשום חינה ולענין צמחית קו הנימקין
(יב"ט מט: א) וס' דבעל חוב צמחית
נמצת צמח אשה צמחית וצמחית אשה
ומנח צמח חוב משום דליון מנח אשה
רואה לשא אשה רואה לינא"ה ולא
חשו משום חינה לעשות דינה צמחית
דבעל חוב דליון דליון חקתה חכמים
והו' כענין שמינו משק' צ' מנח צמח
דקו שנקלו שלל להרצות תומאה
בצמקדש ולענין כמה דצרי' החמירו
יותר^א כדאמרין בפסחים (ד' טז: א)
ולרצ'

וְיָדִי לִיָּה לְרַבִּי עֲקִיבָא וְאִימָא מוֹדִי לְרַבִּי טַרְפוֹן
אֹמֵר לְכוּשֵׁל שְׁבַרְיָה רַבִּי
נְטָא ר' בְּנִימִין אֹמֵר לְכוּשֵׁל
תֵּן אִשָּׁה מִשּׁוּם חֵינָא: הֵינָּה
תֵּן כּוֹלָהָ נְמוֹ דְּיוֹרְשֵׁין הוּוּ
תֵּן תְּנָא אִידוּ נְמוֹ מוֹתֵר
וְרַע

ליה דאפילו תפס מפקינן ליה מיניה:
ור"ע

על מנת שאין דף ע"ז דין אונאה. אמכור לך חפץ זה: יש לו ע"ז. (ב) לדממה על של תורה הוא אל חונו (ויקרא כה): ורב מבר אם מתה לא יירשנה. דקסבר ירושה הצעל דרבען ולא עשו חזוק לדמיהן כשל תורה: הא בדרבען. כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות: ורב

וסבר רב תנאו קיים
לחבירו על מנת שאין
יש לו עליו אונאה ויש
אונאה אלא הלכה כ
דאמר המתנה על מה
בטל ולא מוטעמיה
גמליאל סבר מתה ייר
יירשנה האי מוטעמיה
אלא הלכה כרבן שמ
אם מתה יירשנה ולא
שמעון בן גמליאל
בטל הא בדרבנן תנא
בדרבנן תנאו בטל הא
הוא ורב מוסיף הוא א
בן גמליאל דאמר א

מחז' יניח ויחך על גב ללח משחצדי
ומתולטלי ד'ימי לא לבעל חוב ולא
ללחציה הכי דלאו צרשומיהו מניח
ספירא לרבי טרפון דמולעין מניח
הלוה או מיד מן שהפקדון אלא
ועומצין לבעל חוב וללחציה שנחציב

צָקָן הַמֶּת מַמְסִי: יִתְּנוּ לְיוֹרְשֵׁי־
וְלֹא מֵהַנֶּחֱסֵי תַּפְסִיקָה: שְׂבוּרֵן צִירִיִן
שְׂבוּעָה. דַּחֲקֵן צִפְרִיקָן^ז הֵצֵא לִפְרַע
מִנְכְּסֵי יוֹרְשֵׁי לֹא יִפְרַע אֲלֵא בְּשַׁעֲוֵה
וְכָל זֶמֶן שֶׁלֹּא נִשְׁעָזוּ לָם לֹא רָשָׁת
צִסָּה וְאִין אֲנוּ יוֹרְשֵׁין אִין יֵשׁ רָשָׁת
עֲלֵיו כְּלוֹם הֵלֶכְךָ מִשְׁמַתָּה מִמֶּת זְכוּ
צָקָן הַיּוֹרְשֵׁין וְצִרְשׁוֹתָן סָן: בִּלְ הַקּוֹדֵם
בְּהוֹן זִבְהָ. קִדְמוּ יוֹרְשֵׁין זְכוּ וְאִין
מוֹנִיחֵי אִידֵס דַּמְטַלְטֵלִי דִּיחֲמִי לֹא
מִשְׁמַחֲבָדִי לִבִּי וְלִכְחוּזֵה קִדְם אַחַד
מִתָּן הֵאשֵׁה זֶה הַמְּלִיחֵה זֶכֶה הוּא אֶחָד
טִרְפוֹן אִיחֵ לִישׁ תַּפְסִיקָה דְּלֵאחֲרֵי מִיתָ
מֵהַנֶּחֱסֵי: וְזִכְתָּה אִשָּׁה יִתְּ צֶ' כְּתוּבָתָהּ.
אִלֵּס קִדְמָה וּמַפְסָה וְיֵשׁ^ח יוֹמֵר מִן
הַכְּחוּזֵה אִו קִדְם צֶעֶל חוּב וּמַפְסָה וְיֵשׁ
צָקָן יוֹמֵר אֶת חוּבֵי: הַמּוֹתֵר יִתְּנוּ
לְבִישֵׁי שְׂבוּעָה זֶה צֶעֶל הַשְׁטֵר צִירִיִן
עַל הַתַּחֲמוּמֵה וְאִלֵּס יִצְאוּ לִישׁ הַיְתוּמֵה
שׁוֹב לֹא יוֹצֵא מִמֶּסֶס לֹא אִשָּׁה וְלֹא צֶעֶל

קיימת צעין דעמאָרסל גופינא ומש"ס
אמר רבי טרפון דלא ממני בשרותא
ליתמי: אב"ש פקדון דאיתיה בעיניה
אימא ב"ה. דכל היכא דלמיה בשרותא
ליתמי איתיה: ב"ש"ש שבראית. למי
ששטריו מאותר שלא יוכל לטרופ
לקוחות הקודמים לו: לכתובת אשה.
היא קרייה כשל שאין דרכה למור
אחור נכסו המת ולצקש היכן יש לו
קרקע: משום הימא. שימאלא האנשים
הון בעיני הנשים ויהיו נשאלו להן
שלא תדאגנה להפסיד כמותן: והוא
כשר. והדבר כשר והגון לעשות כן:
בדא"ה נמי דיוורשין הוה. כיון דטעמא
ד' עקיבא משום דלא נשעוו הוא
כי תפסי נמי אמאי וכו' הרי זכו עין
וירשית משעת מיתה וכפסי דלמי קא
תפסי: ואידי דאמר ר' טרפון וכו'.

[illegible]

ה א מ"ג פ"ג מהלכות
 מריה הלכה ג סג
 נלאין קט טוש"ע ח"מ ס'
 רבו טעף כח:
ב ב מ"ד פ"ד מהלכות
 מריה הלכה יו סג
 טעין פט טוש"ע ז"ד ס'
 שסו טעף א וטוש"ע ח"מ
 רבו טעף ז:
ג ג מ"ה פ"ה מהל'
 מלוה סג טעין זד
 טוש"ע אה"ע סימן קכ
 טעף ז וטוש"ע ח"מ ס'
 זה טעף א:

י"ד (מ"י) ס"ה מהלכות
אישות הלכה י ופי"א
מהלכות מלוה הלכה ח
סמג עשין מה וד טוש"ע
אה"ע ס' קב סעיף ב ג
וטוש"ע ח"מ סימן קד
סעיף ג ה:

[illegible][illegible]

דמטלטלי משעבדי לבעל חוב מפקיען להו מיחמי ויהצין להו לכתובתא אשה ובעל חוב *:

ג דהוא בקרא דיחמי דחפסי חורא מיינה. בעל חוב אמר מחיים חפיסנא ליה. ובקרא אמר לאחר מיתה. אחא לקמיה דרב נחמן אמר ליה איח לך סהדי דלאחר מיתה חפסיה כך כחוב צרוב ספרים ור"י אומר שאין צריך לגרוס לאחר מיתה אלא איח לך סהדי דחפס אע"פ שאין העדים יודעין אם היחה החפיסה לאחר מיתה או מחיים. דכיון שראו שבע"כ נטלו לכתב השתא מגו דלא מצי למימר לקוח הוא צדי. ואפי' הוא טוען שלקחו מאבי היחומים כיון שראו עדים שנטלה בחזקה מן השומר מו לא מהימן לומר לקוח הוא צדי. ובלא מיגו לא מהימן למימר מחיים חפיסנא ליה דכל טענה שהוא טוען שבה לידו צלי דעת הבעל לאו טענה מעלייתא היא ולא מהימן עלה בלא מיגו. דלית ליה לאוקמא ממונא בחזקת מריה. א"ל לא. א"ל מיגו דיכול לומר לקוח הוא צדי יכול נמי למימר מחיים חפיסנא. והאמר ר"ל הגדרות אין להם חזקה שאני הכא דלרועה מסיר. והאי בקרא לא הו' כעד אחד שקס לשבועה. לפי שבעל דבר הוא שחייב לשלם ליחומים. כדלמרי' צפ' השוכר (דף ג:) דרועה חייב בלסטים שאינו מזוין שהיה לו להציל וכ"כ ר"ח ז"ל כיון דאודי בקרא דלאחר מיתה חפסיה ה"ל פושע בשמירתן וחייב לשלומי ליחמי מדיליה. והדין דינא לפוס דינא דגמרא דלא משעבדי מטלטלי לבע"ח. אבל האידנא דמשעבדי לבע"ח אי איח ליה לבע"ח ראיא צרורה דיכול לפרוע ביה ההוא חוב מיחמי לא מחייב בקרא מידי ואי לית ליה לבע"ח ראיא אלא שמחמת חפיסה הוא וזכה ^ג מיחייב בקרא לשלומי:

ד [דף 98 ע"א] **אביבוי** צריה דר' אבהו הוו מסקי ביה וזוי בי חוואלי. שדרינהו ציד חמא צריה דרבה צר אבהו. פרעיניהו ואמר להו הצי לי שטרא אמרו ליה סיתראי נינהו אחא לקמיה דר' אבהו אמר איח לך סהדי

הגהות הב"ח ב דבתר תקנת רבנן בתראי דגובין ממטלטלי עבדינן: ג פירוש עיקר טעמיה דר"ע. ג"כ עיין בתוס' דפ' מי שהיה נשוי דף צ"ב ד"ה ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות כתבו בשם ר"י דעיקר טעמיה משום שבועה ע"ש אבל הר"ן כתב כדברי הרא"ש:

הגהות הגר"ם פ' [א] ע"ה תוס' גזיר כט. ד"ה ה"ג וסבר:

[ז] אפי' שישפרו מאוחר. אפי' אם שטר כתובת אשה מאוחר כ"כ תוס' דף פ"ג ד"ה לא אשכחן. ותוס' פרק יש נוחלין דף קכד ד"ה ואין וכ"כ רבינו שם סי' י"א וכן משמעות לשון רש"י: [ח] ורב אלאם ז"ל ב' מאי בושע' בעי' חוב. נראה שלא נחת פסקיה דא"כ בן לרי' כי חנינה אין לרי' ויחא ה"ל לחד דרביא כולא כ"י טרפון דאי הו' מני פטרין לאי' הן נמלוה לית לה לאשה כלום דהוי ראוי כמו כבוד שאינו נוטל נמלוה: [ט] והירושלמי פער אפרשי'. כמו שס"ל שניתנו למלוה צעדים. משום ועשית הישר והטוב כגון שיש לבעל השטר מקום לגבות מלקוחות וצ"ח צעדים אינו טורף. כמו כן אם האשה מאוחרת ואינה יכולה לטרוף ממשעבדי ובעל חוב המוקדם יכול לטרוף הוא הדין והוא הטעם. ודלא כפי' הערוך ענרך כושל ע"ש: [י] הוצרכנו אפרש דברי ר"ם ב'. י"ל עוד נפקותא כגון צגר שמת ואין לו יורשין והנית אשה ובעל חוב דכסה"ג ר"ע מודה דיתנו לכושל שצנן: [ב] ועבדינן בר"ם ואליבא דר' יובי בר' חנינא דאיהו קשיש טפי מדרבי יוחנן. ומימה דקשיא דליה אדריה דנפ"ד דצ"ק סי' ה' כתב ז"ל ונ"ל דהלכה כר"י שהוא רבו של רבי יוסי צר' חנינא כדמוכה לקמן בהגה' ע"ש. אחר כך מלאחי צנ' שו"ת חוות יאיר סי' צ"ו שהניה צ"ע. ועי' על רבינו מ"ש דליתו קשיש טפי מדר' יוחנן דנפסהדין דף ל"ד אמר' דר' יוחנן סמכיה לדר' יוסי צר' חנינא. אבל לצי אומר לי דשני ר' יוסי צר' חנינא היו והעד להו דר' יוסי צר' חנינא בשמעתין

קיצור פסקי הרא"ש

לשלם ליחומים וזכו מדינא דגמרא ומתקנת הגאונים אם יש לבעל חוב ראיא שיכול ליפרע בה מן היחומים אין הרועה חייב כלום: ד מי שאמר לחבירו לך ופרע בשבילי לפלוני ומנן המעות למלוה ואז אמר המלוה מלוה אחרת בעל פה היה לי עליו ובשבילה אני לוקח אלו המעות אם פרעו צעדים לאו כל כמיניה ואם לאו יכול לומר לו כן והשלית צריך לשלם למשלח ואני מילי שזכיר לו לקחת השטר ממני אבל אם לא הזכירו לו וגם לא אמר לו ליקח

שדה צופים

דף 98 ע"ב אבי' דכ"ע חבירו היה והבא בהא קמיפלגי וכו'. הרא"ש ציננות פט"ו סי' י"א: א"ל מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר וכו'. הרא"ש נכנסות פט"ו סי' ה': יימר בר חשו היה מסיק ביה וזוי בההוא גברא. הרא"ש ציננין פ"א סי' י"ג: דף 98 ע"א א"ל מגו דיכולין לומר להד"ם יכולין לומר סטראי נינהו. הרא"ש נכנסות פ"ו סי' י"ט: ההיא אחתא דהוי מפקדי גבה מלוקא דשטרא. הרא"ש צנ"צ פ"ה סי' ד': ההיא אחתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא. הרא"ש ציננין פ"ד סי' ח': כגון אבא בר מרי דקים ליה בגויה קרענא שטרא אפומיה. הרא"ש נכנסות פ"ו סי' י"ט: אלא מרענא שטרא אפומיה. הרא"ש נכנסות פט"ו סי' י"ח: האא אשתא דרייני דמכתבא מקמי דנחויי סהדי אחתימת ידיהו פסולה. הרא"ש צנ"ק פ"ו סי' ד': וליתא מדר"ג דאר"ג אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ותננו לה כשר. הרא"ש ציננות פ"ג סי' י"ט: טעמא דנמחל אכל למיחוי לשיקרא לא חיישינן. הרא"ש צנכורס פ"ח סי' ה': דף 98 ע"ב ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא. הרא"ש צנ"מ פ"ה סי' ג"ה: קריבתייה דר"ג וזבנה לכתובת בטובת גנאה. הרא"ש צנ"מ פ"א סי' מ"ח:

קובץ מפרשים

שאין המטלטלי ברשות יחומים רק ביד אחרים גם התפיסה הוא דרוקא מסימטא או רה"ר דא"כ איך מביא ראייה מהאי דינא מהבא להתם וי"ל דעכ"פ מביא ראייה דאף לכתחלה נותנים לב"ח דיעבר מהני תפיסת האשה ה"ה התם אבל אין טעם לחלק ביניהם וצ"ל דלר"יף איירי הכא אף בדליכא משעבדי כלל ובהא הלכתא כהר"ף מההיא דאמימר דכל היכא דאיכא דין קרימה לב"ח יהבינן אבל לרש"י איירי בראיכא משועבדים דרוקא ובהא לית הלכתא כרש"י ודו"ק עי' טא"ע סי' ק"ב דאי איכא ארעא וזוי נותנים למוקדם מעות אף שהוא כתובה ואי תפס המאוחר אף שהוא ב"ח מוציאין ממנו התם איירי בארעא ב"ח גם איירי שם באלמנה ועמ"ש שם באורך סג"ד וצ"ע [תפארת למשה]: ג) מיתחייב בקרא לשלומי. עי' מהר"ט סי' ע"ב עלה ג"א ע"ג כתב שדבריו סותרים לדבריו בתשובה. ועי' ש"ך סי' ג"ח סק"ו גליון מהרש"א: ג) מונחים בסמיטא. ג"כ כר' יוחנן ור"ל עי' ש"ס [תפארת למשה]: ד) אא"כ תפס הב"ח מחיים. ג"כ אבל כתובה לא מהני תפיסה אפי' מחיים דלא ניתנה כתובה מיהו גרושה י"ל דמהני תפיסה מחיים אבל הגיע זמנו אף דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה כ"מ מתוס' ע"ש [תפארת למשה]:

הורפס מאתר אוצר החכמה

אומר אין מרחמין צדין אלא ינתנו ליורשין. שכולן צריכין שבעה ואין היורשין צריכין שבעה. הנית פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם צנן וזה. וכתה האשה יתר על כתובתה ובע"ח יתר על חובו. המומר ר' טרפון אומר יתנן לכושל שצנן ר' עקיבא אומר אין מרחמין צדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבעה ואין היורשין צריכין שבעה: **ג**ב' לכושל שצנן ירושלמי ר' יוסי צר חנינא אומר לכושל צראויו. כגון מלוה צשטר ומלוה צעדים ינתנו למלוה צעדים ר' יוחנן אומר לכושל שצגופו. לכושל שצראיה פירש רש"י [ג] למי ששטרו מאוחר [ח] ורב אלפס ז"ל כתב מאי כושל בע"ח ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא צראיה. אבל אשה גביא צנחאי צ"ד [ט] והירושלמי סעד לפרש"י ולדברי רב אלפס ה"ל לר' יוסי צר חנינא למימר לבע"ח מפני שהוא כושל שצראיה כדקאמר ר' יוחנן לכתובת אשה משום חניא ומדקאמר לכושל שצראיה משמע איזה מהן שהוא הכושל שצראיה ^ה וכן שני צעלי חובין ינתנו למאוחר ואע"ג דאיפסיקא הלכתא כר' עקיבא ^ו והורכנו לפרש דברי ר' טרפון לפי דבתר = תקנה דרצנן צחראי גבי ממטלטלין [ב] ועבדינן כר' טרפון ואליבא דר' יוסי צר חנינא דליתו קשיש טפי מדר' יוחנן [ג]. וכן לקמן בפרקין (דף פו.) היכא דקיימי כתובת אשה ובעל חוב לגבות [ד] יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת [ה] שכולן צריכין שבעה וכו' ירושלמי הגע עצמן שפטרסו מן השבעה זו מורה וזו אינה מורה. פירוש עיקר טעמיה דר' עקיבא דניכסי כל היכא דליתניהו צראותא דיחמי איחניהו אבל בעל חוב מחוסר גוביינא. ונקט טעמא דשבעה שאינו אלא חקנת חכמים ולא מן החורה לאלומי למילתיה. ור' עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי ליורשין הוו אין ה"נ ואיידי דאמר רבי טרפון מותר אמר איזה נמי מותר [דף 98 ע"ב] ולר"ע חפיסה לא מהניא כלל. **אמר רבא אמר רב נחמן והוא שחפס מחיים והלכה כר"ע דקי"ל כר"ע ממצינו [ג] ורבי טרפון מציוו הוא ואמר' נמי דון דיני כרבי טרפון ואהדריה ר"ל לעובדא מייניהו.** וגם רבי יוחנן אמר מה אעשה שכנגדי תלוק עלי. ומיהו הג"מ צומן דלא הוי מטלטלי משעבדי לבעל חוב. אבל האידנא דחקינו

והפילה שיחק צאדון ויואל לחירות רבן שמעון בן גמליאל אומר ושחמה עד שיתכוון לשחמה והלכתא כח"ק. תניא רבי אלעזר אומר הרי שהשיט ידו [י] למעי שפחתו וסימא עין עובר שצמטיה פטור אמר רב ששת הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יואל זהן לחירות מאי טעמא מחוסר אבר הוא אמר רב חייל בר אשי אמר רב [דף כה ע"א] היתה לו אצבע ימירה ותחכה עבד יואל זהן לחירות אמר רב הונא והוא שנספרת על גב היד:

לג [דף כה ע"ב] **בותני** זהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהצצה דברי ר"מ ור' אליעזר וחכ"א זהמה דקה נקנית במשיכה בפי' המוכר את הספינה (סי' ז) כתבתי דין מסירה אי צעינן שימסור המוכר ללוקח מיד ליד או שיאחו זה הלוקח במזות המוכר גם כתבתי שם (סי' ז) הא דקתני זהמה גסה נקנית במסירה היינו אף במסירה וכל שכן במשיכה: **גב'** דרש רב צקמחוניא זהמה גסה נקנית במשיכה אשכחניהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מי אמר רב זהמה גסה נקנית במשיכה והא אן במסירה תנן [י] ואיהו נמי במסירה קאמר והדר ביה רב והוא דלמר כי האי תנא דתניא ותכמים אומרים זו וזו נקנית במשיכה [ח] וכן הלכתא:

[דף כו ע"א] **בותני** נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה נכסים שאין להן אחריות נקנין עס נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה וזוקקין את הנכסים שיש להן אחריות ליצבע עליהן: **גב'** אמר רב לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר [ט] אצל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר ואי פריש פריש כי הא דרב אידי בר אבין כי זבין ארעא אמר אי צעינא בכסףא איקני ואי צעינא בשטרא איקני אי צעינן בכסףא איקני דאי צעינא למיהדר בכו לא מליחו למיהדר ואי צעינא בשטרא איקני דאי צעינא למיהדר הדרנא צי: ובשטר אמר שמואל ל"ש אלא שטר מתנה אצל שטר מכר לא קנה עד שיתן דמים מתבי רב המנונא בשטר כינא כחז לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין צו שיה פרוטה שדי מכורה לך שדי נחונה לך הרי זו מכורה ונחונה החס מוכר שדוה מפני רעתה רב אשי אמר במתנה בקש ליתנה לו ולמה כתב לו

חכמים הוא (א) (ב) והלכתא כרבי עקיבא [ב] דר' טרפון חצירו הוא [ג] וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחצירו ואף על גב דמכריעין לפני חכמים אמרו נראין דברי ר' טרפון בשן ועין לא סמכינן אהא דלא קיימא לן כל מקום ששנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי מכריע אלא צמתניחין אצל צברייתא לא דגרסינן בפרק כירה (דף לט:): צעינן הא דתניא לא ישחטף אדם כל גופו בין צמחין בין צוין דברי ר' מאיר ור' שמעון מחיר ר' יהודה אומר צמחין אסור צוין מותר אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה אמר ליה רב יוסף לרבה צב"ח צפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דלמר ר' נחום אמר רבי יוחנן אמר רבי ינאי אמר רבי כל מקום ששנים חלוקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטלניות שאע"פ שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע דר' עקיבא גבי דר' אליעזר ורבי יהושע חלמוד יוועד דהא הדר ביה ר"ע לגבי דר' יהושע אמר ליה ואי מכללא מאי דילמא הני מילי צמתני' אצל צברייתא לא אמר ליה אנא צפירוש שמיע לי [ז] וועד דלא מיקרי הכרעה אלא כי ההיא דלא ישחטף דהוכירו החולקין חמין וזוין אלמא היה עולה על לצם שראוי לחלק בין זוין לחמין אלא שלא הסכימו דעתן וצא המכריע וחילק וכן צההיא דקולי מטלניות שהוכירו מגוד ואחורי הדלת אצל כי הכא שלא עלה על דעת החולקין לחלק בין שן ועין לראשי איברים לא מיקרי הכרעה: חנו רבנן הכהו על עינו וסמאה על אזנו ותרשה עבד יואל זהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יואל זהן לחירות מאי טעמא כיון דבר דעת הוא איהו דקא מייצעת אנפשיה ותניא המציעת חצירו פטור מדיני אדם ומייצ צדיני שמים (ז) כינא תקע צאזנו וחרשו פטור אחזו ותקע צאזנו וחרשו חייב:

לא ת"ר הכהו על עינו וסמאה או על שני ונדדה אס יכול [ח] להשתמש בזהן עכשיו אין עבד יואל זהן לחירות ואס לאו עבד יואל זהן לחירות תניא אידך הרי שהיה עינו כהיה וסמאה שני נדודה והפילה אס היה יכול להשתמש בזהן כבר עבד יואל זהן לחירות ואס לאו אין עבד יואל זהן לחירות: **לב ת"ר** הרי שהיה רבו רופא ואמר כחול לי את עיני וסימאה תחור לי שני

הגהות הב"ח: ג. תלמיד הוא ועוד: ד. תנו רבנן הכהו על עינו וכתהה או על שינו:

תפארת שמואל

(א) והלכתא כר"ע דר"ט וכו'. וז"ל הר"ן בפרק השולח על האי מילתא ופסק הרי"ף כר"ע דאמר צריך גט שיחרור וכו' עד לכתוב לה גיטא דחירותא ע"כ ע"ש וא"כ לפי דעת הרא"ש שכתב דתפיסה לא מהני בספיקא דדינא כאשר כתב בפ"ב דב"ק אין נפקותא היכא דאיכא ספק בדבר:

משום דקי"ל בקנסא דאי תפס לא מפיקין מיניה וכיון דעבד תפוס הוא צעזעמו מכיון שהפיל שינו לא יצטין ליה רשותא לאשתעבדי ביה והיו משמתין ליה עד דכתב ליה גיטא דחירותא. וי"א דלא כייפינן לרבו ליתן ל"י גט שחרור. ונראה לי דנ"מ בזה מילתא שמשלחי רחמי בקיצור פסקי חוס' דסוטה סימן מ"ד היואל משום יואש בניו עבדים ולהכי אף כי מלך הורדוס בניו עבדים אע"פ שאביהם בן חורין ע"כ וה"ל לר"ע לריך גיטא דחירותא דנלאו הכי בניו עבדים אע"פ שהוא בן חורין: ד"ג ואמר ר"י ואי מב"ל"א: [ד] ויעוד ד"א מקרי הברעה. עי' חוספות שם דף מ'. ופל"מ פ"ה מהלכות עבדים: [ה] דהשתמש בהן עכשיו. פירוש תשמיש שיהא צו ממס אצל אס אינו יכול להשתמש אלא שרואה דברים הנסים יאל לחירות אע"ג דלא סימא לנמרי. ריטב"א: [ו] דמעי שפחתו וסימא את עין עובר שבמיעיה פטור. והיינו משום דאיכא תרמי לביעותא אין מתכוון לעין העובר ועשה לטובתה ולנרירה משא"כ כחול עין מתכוון הרב לאזוהו העין ובפ"ז דב"ק סימן ט"ו היה אכן בחיקו שכתב רבינו שם בצלוגתא דרשב"ג ות"ק והכא פסק כח"ק דיואל לחירות. דאע"ג דלא נתכוון כלל לעבד ה"ל לא נתכוון לטובת העבד וכ"כ חוספות. אצל הרמב"ם גבי אכן ס"ל דאין יואל לחירות ודחי מימנא דרבה דהתם מקמי סוגיא דהכא עיין באריכות: [ז] ד"ג ברי"ף ואיהו נמי במסירה קאמר הדר ביה והוא דאמר כי האי תנא. פי' תלמידי דרב אהדרי לשמואל דרב נמי במסירה ה' רגיל לומר אלא דהדר ב' י: [ח] ובן ה"לכתא. וקשה על הרי"ף ורבינו שצפרק המוכר את הספינה פסקו כבאי ורבא דלמרי מסירה קונה ברה"ר. אמנם על הרי"ף י"ל דהא דלמר רב במשיכה היינו ציימטא דשייכא במשיכה לא קני' מסירה ובפירוש רשב"ם ואזי ורבא דלמרי מסירה קונה היינו ברה"ר דלא שייך במשיכה. ואין להקשות א"כ מאי פריך והא אן מסירה תנן אימא רב מוקי לה למתניתין ברה"ר ואיהו ציימטא קאמר וכמו שהקשו חוספות בפרק הספינה דף ע"ו לפי' רשב"ם. דהמקשה פריך מגיל לרב ציימטא דוקא במשיכה דילמא אף במסירה וכי משיכה ומסירה מזות הן שאין לעשות אלא מן המוצטר. ועל זה משיי הוא דלמר כי האי תנא דלמר זו וזו נקנית במשיכה וקשיא חכמים דמתני' אדרבנן דצרייתא. אע"כ צ"ל דמתני' איירי ברה"ר ורבנן דצרייתא איירי ציימטא. אצל על רבינו קשה דמסיק שם בפרק הספינה סימן ד' דרב דלמר במשיכה דוקא ולא במסירה אפילו ברה"ר דכתב ר"י בפרק הספינה ודאי דצרייהא צ"ע: [ט] אב"ל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר. אצל בחזקה לחוד אף במקום שכותבין את השטר כ"כ רבי' בסמון סימן ל"ו: ד"ג אי בעיתו למהידר לא מציתו:

קיצור פסקי הרא"ש

שהן ראשי אצבעות ידיים ורגליים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגיד (א) וראשי דדין שצאשה והלשון והציצים שנכתרו ואפילו הם תלויין בנים וצוין לריך גט שחרור הכהו על עינו ותסר לו הראות או על אזנו וחרשו יואל לחירות אצל הכה כותל כנגד עינו או כנגד אזנו ונצעת עד שאינו רואה או אינו שומע אינו יואל צו לחירות: **א** הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשו אס יכול להשתמש צו עדיין אינו יואל לחירות ואס לאן יואל

שרה צופים

דף כה ע"ב בהמה גסה ניקנית במסירה. הרא"ש צ"כ פ"ה סי' ד': אלא מעתה לר"ש פיל במה יקנה. הרא"ש בערוצין פ"ו סי' ת': דף כו ע"א נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה. הרא"ש צ"כ פ"ג סי' נ"ט: ושואין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה. הרא"ש צ"כ פ"ג סי' ג': וזוקקין את הנכסים שיש להן אחריות ליצבע עליהן. הרא"ש בעזעזע פ"ו סי' כ"ד:

קובץ מפרשים

אימור הך מלתא ע"ש [תהותה הרד"ל]: (א) וראשי דדים שבאשה ותלשון וכו'. ג"כ וצ"ע דבי"ד סי' רס"ז סכ"ו פסקו ט"ו דאינו יוצא בלשון וביצים כת"ק [תפארת למשה]: (ד) במשיכה או בהגבהה ולא במסירה וכו'. ג"ב היינו בסימטא או בחצר של שניהם אבל ברה"ר קני [תפארת למשה]:

הורפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עזו והדר> - כא קידושין / תלמוד בבלי {עמוד 197} {743502}

(א) כור, (ב) תהלים קר
(ג) כה, (ד) סוה"ד, (ה) ד"ה
אלהיהם, (ו) כננא
תנא לא:

הנהגות הב"ח

(א) רש"י וכו' ד"ה ומה
שעלה וכו' אין פה כח
לאסוף אצל תלוש
שעליהם כחולס כ"ל
ותיבת עזרת כוכב
מיהא הו' נמחק:
(ב) בא"ד עובדיהם
מיהא^(א) עזרת כוכב
עזי להו ולעזרת כוכב
מיוני ובתמורה מוקי
לה להאי לא תחמוד
אבעלי חיים דהו'
דומא דמחור: (ג) ד"ה
מפי וכו' כשארם נטע:
(ד) ד"ה אר"ע וכו'
לפני אחר שאין לו
לדוש וכו' וגבוע מיהא
ממעטין כ"ל ותיבת
מיהא נמחק: (ה) תוס'
ד"ה אלהיהם וכו' עזרת
כוכב קרו להו ולעזרת
כוכב מיוני ובתמורה
מוקי לה להאי לא
תחמוד אבעלי חיים
דהו' דומא דמחור
עכ"ל והקשה ר"ח כ"ל
ותיבת כ"ל נמחק:
(ו) בא"ד עובדיהם
שעליהם כחולס על
שאר עזרת כוכב:
(ז) בא"ד מה שפי' ר"ח
דהא דאיו קרו וכו'
מחם היכא שחוט לה
כגון שהו' חקין:
(ח) ד"ה אמר וכו'
תלמיד אחד שגל לבית
המודש לפי המנהג:
(ט) ד"ה תנא קמא
וכי' תמורה דאמרין
כ"ל ואח"כ נמחק:
(י) בא"ד שנטעו ולסוף
עזי אסור בדאמרין
לקמן לה' יוסי בר'
יהודה וכו' מחמיר טפי
כ"ל ותיבת רבי יוסי
הגלילי נמחק:

הנהגות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומה
שעליהם שחור
וגבועות שהן קרקע
ע"ה אין פה כח
לאסוף אצל עזרת
כוכב מיהא הו'. כל
זה נמחק וכו' וכו' לפי
אחרים ועי' תוס' (עמ"ס
רבינו מיי"ד סי' קמה
ס"ח):

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מה.

עין משפט גד מצוה

מו א ב מ"י פ"ח מהל'
עבודת כוכבים הל' א ב
סמך לאין קמח טו"ע י"ד
סמך קמח טו"ע א:
מה א ג"י שם הלכה ז
טו"ע שם סוף ג:

רבינו חננאל

כוס זה לעבודת כוכבים
קדש אמר כלום שאין
הקדש לעבודת כוכבים
ואינו אומר אינה גבוהה נהי
דלא אסור נהי מיהא
איכא: מנתי' חננאל
העובדים את ההרים
ואת הגבעות הן מותרין
ומה שעליהן אסורין
שנאמר לא תחמוד כסף
וזהב עליהם ולקחת לך
מה שעליהם אסור. ר'
יוסי הגלילי אומר
אלהיהם על ההרים ולא
ההרים אלהיהם כו'.
ואמרין ר' יוסי הגלילי
היינו תנא קמא. ואמר

תורה אור השלם

(א) פסילי' אלהיהם
תשפין באש לא
תחמוד כסף וזהב
עליהם (לקחת לך
תנש בו כי תעבדו
אלהיהם הו': ויהי ג' כ)
(ב) אפר תאבדו את כל
הקדמות אשר עבדו
שם הגוים אשר אתם
ישיבים אתם את
אלהיהם על ההרים
ההרים (על הגבעות
תתן כל ע"ז נאנן:
[ויהי ג' ב])

הנהגות וציונים

[א] בכמה ראשונים וכו'
אסור: [ב] רש"י מ"ז
(גלילי): [ג] תוס' ור"ן
"על כל מה שהן
משפיע":
עבדו:
[ד] בס"א אינו (גלילי):
[ה] מפני (כת"י):
[ו] בכתי' ובראשונים
מעתיק רש"י נוסף כ"י:
[ז] בכתי' ובתוס' (דפוס
פירוש) נוסף דע.
בברכותא י"ח אומר
שלא נאמר: [ח] כ"ל
ליתא בכתי' ובראשונים
מעתיק רש"י: [ט] שהן
קרקע (רש"י): [י] צ"ל
י"פ"י: [יא] המדמי שיה
מוסיף או שהוא ע"ז
וה"ל תכריכות. ועי'
להלן ב ע"א בתורה:
תורה: [יב] "עבדיהם"
(רש"י):
[יג] בהנהגות הב"ח
שברפס וילנא נוסף
"לשם", ובהנהגות הב"ח
דפוס ליתא (ונראה
שהב"ח מחקו). ובתוס'
מביינא מעתיק "מיהו"
עבדי להו ורע"ז:
מכתיב:

אלהיהם ע"ה ההרים. פרש"י צ"ח אחרים וזה לשונו הן
מוחרין ההרים עמם מותרים לזריעה ולחלוץ אצנים
מהם דמחור לא מיתסר כדדרש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על
ההרים ולא ההרים אלהיהם ומה שעליהם כגון אש ציפוס כספך וזהב
אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב
וגו' ואף על גב דלינהו לאו עזרת
כוכבים מיקרו ולא מחמיר גזירת
הכחוש היא שיהא תלוש שעליהם
כחולס של שאר עזרת כוכבים דחמי
לא תחמוד כסף וזהב עליהם על כל
מה שהם עובדים משמע וע"כ לריקין
אנו לפרש דלא מקרו עזרת כוכבים
דאמר' נשחוט (חולין מ. וס' ד"ה אה)
הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר
שהשחוט לשם ההר לא מיקרי זמני
מחם והא דחניא לקמן^(א) ועובדיהם
בסיף משום האי טעמא הוא דלע"ג
דלאו עזרת כוכבים מינהו לענין
אסורין עובדיהם מיהא עזרת
כוכבים קרו להו ולעזרת כוכבים
מיוני (ה) דהו' דומא דמחור צ"כ
עכ"ל והקשה ר"ח לפירוט זה דכיון
דלא מיקרי עזרת כוכבים ותקריבנות
מוחרת א"כ אמאי יעגשו עובדיהם
סיף הא אין זה עזר אלהים אחרים
לכן נראה לר"ח דודאי עזרת כוכבים מיקרו ותקריבנות אסורה
ולכן עובדיהם בסיף והא דדרשין ולא ההרים אלהיהם קאי לאד
תאבדו כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרין נשחוט
דכיון דאמר להר אינו קרוי זמני מחם ואינו אסור היינו נשחוט
רחוק מן ההר שאז אין מחמיר לשם עזרת כוכבים וקריב לפירוש
זה מלאמי צ"ח אחרים דרש"י וכו' ומה שעליהם כגון אש ציפוס וזהב
וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ורע"ג
דלינהו לא מיתסר גזרת הכחוש הוא שההרים וגבועות שקרקע
עולם אין בהם כח לאסורם אצל עזרת כוכבים הו' ותלוש (ו) שלהם
כחולס של שאר עזרת כוכבים ותדע לך דעזרת כוכבים מיקרו
דהא חניא לקמן ועובדיהם בסיף ואם לאו עזרת כוכבים מינהו
עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף טז:) מוקי לה להאי לא תחמוד
אבעלי חיים דהו' דומא דמחור עכ"ל ולפי' זה קשה לר"י מדאמרין
לקמן צפירקין (דף מו:) א"ל רב הונא צריה דרבי יהושע לרצא או
חילוף ומה נעזר שאסור כחולס להדיט מותר במחור לגביה שנאמר
אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כל שנה הדיט ולא שנה
לגביה ואי ס"ד לעזרת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגביה אי
משום דאין נאסר להדיט הרי בעלי חיים דאין נאסרים להדיט
ואפ"ה אסורי לגביה ועוד קשה מה שפי' ר"ח (י) דהר אינו קרוי זמני

לכן נראה לר"ח דודאי עזרת כוכבים מיקרו ותקריבנות אסורה
ולכן עובדיהם בסיף והא דדרשין ולא ההרים אלהיהם קאי לאד
תאבדו כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרין נשחוט
דכיון דאמר להר אינו קרוי זמני מחם ואינו אסור היינו נשחוט
רחוק מן ההר שאז אין מחמיר לשם עזרת כוכבים וקריב לפירוש
זה מלאמי צ"ח אחרים דרש"י וכו' ומה שעליהם כגון אש ציפוס וזהב
וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ורע"ג
דלינהו לא מיתסר גזרת הכחוש הוא שההרים וגבועות שקרקע
עולם אין בהם כח לאסורם אצל עזרת כוכבים הו' ותלוש (ו) שלהם
כחולס של שאר עזרת כוכבים ותדע לך דעזרת כוכבים מיקרו
דהא חניא לקמן ועובדיהם בסיף ואם לאו עזרת כוכבים מינהו
עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף טז:) מוקי לה להאי לא תחמוד
אבעלי חיים דהו' דומא דמחור עכ"ל ולפי' זה קשה לר"י מדאמרין
לקמן צפירקין (דף מו:) א"ל רב הונא צריה דרבי יהושע לרצא או
חילוף ומה נעזר שאסור כחולס להדיט מותר במחור לגביה שנאמר
אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כל שנה הדיט ולא שנה
לגביה ואי ס"ד לעזרת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגביה אי
משום דאין נאסר להדיט הרי בעלי חיים דאין נאסרים להדיט
ואפ"ה אסורי לגביה ועוד קשה מה שפי' ר"ח (י) דהר אינו קרוי זמני
לכן נראה לר"ח דודאי עזרת כוכבים מיקרו ותקריבנות אסורה
ולכן עובדיהם בסיף והא דדרשין ולא ההרים אלהיהם קאי לאד
תאבדו כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרין נשחוט
דכיון דאמר להר אינו קרוי זמני מחם ואינו אסור היינו נשחוט
רחוק מן ההר שאז אין מחמיר לשם עזרת כוכבים וקריב לפירוש
זה מלאמי צ"ח אחרים דרש"י וכו' ומה שעליהם כגון אש ציפוס וזהב
וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ורע"ג
דלינהו לא מיתסר גזרת הכחוש הוא שההרים וגבועות שקרקע
עולם אין בהם כח לאסורם אצל עזרת כוכבים הו' ותלוש (ו) שלהם
כחולס של שאר עזרת כוכבים ותדע לך דעזרת כוכבים מיקרו
דהא חניא לקמן ועובדיהם בסיף ואם לאו עזרת כוכבים מינהו
עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף טז:) מוקי לה להאי לא תחמוד
אבעלי חיים דהו' דומא דמחור עכ"ל ולפי' זה קשה לר"י מדאמרין
לקמן צפירקין (דף מו:) א"ל רב הונא צריה דרבי יהושע לרצא או
חילוף ומה נעזר שאסור כחולס להדיט מותר במחור לגביה שנאמר
אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כל שנה הדיט ולא שנה
לגביה ואי ס"ד לעזרת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגביה אי
משום דאין נאסר להדיט הרי בעלי חיים דאין נאסרים להדיט
ואפ"ה אסורי לגביה ועוד קשה מה שפי' ר"ח (י) דהר אינו קרוי זמני
לכן נראה לר"ח דודאי עזרת כוכבים מיקרו ותקריבנות אסורה
ולכן עובדיהם בסיף והא דדרשין ולא ההרים אלהיהם קאי לאד
תאבדו כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרין נשחוט
דכיון דאמר להר אינו קרוי זמני מחם ואינו אסור היינו נשחוט
רחוק מן ההר שאז אין מחמיר לשם עזרת כוכבים וקריב לפירוש
זה מלאמי צ"ח אחרים דרש"י וכו' ומה שעליהם כגון אש ציפוס וזהב
וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ורע"ג
דלינהו לא מיתסר גזרת הכחוש הוא שההרים וגבועות שקרקע
עולם אין בהם כח לאסורם אצל עזרת כוכבים הו' ותלוש (ו) שלהם
כחולס של שאר עזרת כוכבים ותדע לך דעזרת כוכבים מיקרו
דהא חניא לקמן ועובדיהם בסיף ואם לאו עזרת כוכבים מינהו
עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף טז:) מוקי לה להאי לא תחמוד
אבעלי חיים דהו' דומא דמחור עכ"ל ולפי' זה קשה לר"י מדאמרין
לקמן צפירקין (דף מו:) א"ל רב הונא צריה דרבי יהושע לרצא או
חילוף ומה נעזר שאסור כחולס להדיט מותר במחור לגביה שנאמר
אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כל שנה הדיט ולא שנה
לגביה ואי ס"ד לעזרת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגביה אי
משום דאין נאסר להדיט הרי בעלי חיים דאין נאסרים להדיט
ואפ"ה אסורי לגביה ועוד קשה מה שפי' ר"ח (י) דהר אינו קרוי זמני

מתני' הן מותרין. ההרים עמם מותרים לזריעה ולחלוץ אצנים מהן
ולזריעה דמחור לא מחמיר כדנפקא לן (לקמן) מאלהיהם על ההרים
ולא ההרים אלהיהם כדדרש ר' יוסי הגלילי: ומה שעליהן. כגון
אש ציפוס וזהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב
ולקחת לך ורע"ג דלינהו לאו עזרת
כוכבים מיקרו ולא מחמיר גזרת
הכחוש היא ואו (שהרים וגבועות שהן
קרקע עולם אין בהן כח לאסוף
אצל (ה) עזרת כוכבים מיהא הו' (ב)
תלוש שעליהם כחולס של שאר עזרת
כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם
על כל שהן עובדין^(א) משמע ועל כדמנו
אנו צריקין לפרש דלאו עזרת כוכבים
מיקרו דאמרין נשחוט (חולין דף
מ.) הא דאמר להר והא דאמר לגדא
דהר שהשחוט לשם הר לא מיקרי זמני
מחם והא דחניא לקמן^(א) ועובדיהם
בסיף משום האי טעמא הוא דלע"ג
דלאו עזרת כוכבים מינהו לענין
אסורין עובדיהם מיהא לשם עזרת
כוכבים עזדי להו ולעזרת כוכבים
מיוני (ג) חייב דהו' דומא דמחור
(צפרק בתרא דף קמ"ז): ר' יוסי הגלילי
אומר. הרי המקרא מלמדנו שהמחור
אינו נאסר שנה' אד תאבדו את כל

המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ומה תאבדו את אלהיהם על ההרים
משמע נלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים
קרויים אלהיהם ומאחר שהוא כן ומפי' מה אשירה אסורה ולא דרשין
נמי תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא אין מחור
הוא ולמה אסרו הכחוש דחמי ואשירהם גנדעון: מפני שיש בהן
תפיסת ידי אדם. (ג) שאלם נטעו: אר"ע אני אובין [ואדון] צפנין.
בפרש ואדון לפניך (ד) שאין לו לדוש מיעוטא מחמת^(א) עץ רענן" שלא
נאסר אלא למסור להם סימניו מקום סגולין אמוריים לעצד שם
עזרת כוכבים כדי שיפשו ישראל שם ויצערו ומיעוטא דהרים
וגבועות מיהא מינה ממעטין ממשמעותיה דקרא שלא צוה לאד
את ההרים אצל כל^(א) עץ רענן צוה לו לאד במקום אחר ואשירהם
תשפין באש והלא לא נקיע ליה אלא משום סימנא: גב' ורבי
יוסי הגלילי היינו תנא קמא. כן למד בין למה הרים וגבועות שרו:
תנא קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. דכמי לא תחמוד כסף
עליהם כל שעליהם: ורבי יוסי סבר ציפוי הר. בטל לגבי הר
וכיון דהר לאו עזרת כוכבים ציפוי נמי לא מיתסר ועליהם
דקרא אפסילי אלהיהם תלושין קאי: רב ששת אמר דכוי' ע"מא ציפוי
הר אינו כהר. ואסור ור' יוסי לטפויי אתנא קמא קלמי לומתסר:
אין

מחם היכא שחוט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קלמא דאפי' כי הו' רחוק קלמא מן ההר מלא הו' הא קלמר צפירקין דלשם הר קא שחט וא"כ
מחמיר הוא לעזרת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עזרת כוכבים מיקרי כדמשמע נשחוט (חולין דף טז.)^(א) ותקריבנות
מוחרת ולא דמי לפעור דחמי ציה^(א) ואכלו זמני מחם דהוא תלוש הו' והשחט נמי יחא הא דאמרין לקמן דשרי לגביה כיון שאין שם
עזרת כוכבים עליהם כלל והו' כאלו לא נעבדו: **אמר** ר"ע אני אובין ואדון צפנין. לנאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן
מר"ע וגם צפרק בתרא דגיטין (דף קמ"ז) צריס מזכיר ליה קודם ר"א בן עזריה ור"ע ותימה דאמרין צפוף אחיו מקומן (ובתוס' דף מ.)
גבי ר"ע ור"ע ויהי שם תלמיד אחד שגל (ה) לפני חכמים תחילה ור' יוסי הגלילי שמו ואמרין נמי צפירקין (דף קמ"ז) שגל לו צפירק
דמיתו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שטוה **ונראה** דתלמיד חזר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע וכן ממנו צנים היה
ורע"ג שמוכרו צפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מוכרי צאנא הפסח ר"ע קודם ר"ע שהיה רצו כדמשמע צפ"ט
לכחוצות (דף קמ"ז) [ועי' היטוי חוס' כחוצות קה. ד"ה דחמי חוס' כחוצות קה. ד"ה בן עזריה]: **כל** מקום שאתה מוצא הר גבוה בו. מירושלמי^(א)
פרק מצת החמירה ונסיק ע"פ נציא נגנה שם: **תנא** קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. וא"ת מ"ש דליפוי הר אסור יותר מתקריבנותו
דשרי כדפרשיהם לעיל^(א) וי"ל דמיייר הכא ציפוי הנעבד אגב ההר ולכן אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשבינא ליה למחור כהר עמנו
ושרי ואם תאמר אמאי מייית ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור ציפוי הא לא מיייר קרא אלא צווי עזרת כוכבים וי"ל דהכי קא מייית דכי היכי
דמי עזרת כוכבים אסורי מטעם תלוש ורע"ג דליכא צוה חדא לטיעותא דלינו נעבד הכי נמי מחמיר ציפוי הר הנעבדים ורע"ג דליכא חדא
לטיעותא שהם נעבדים^(א) מחוצרים אי נמי י"ל דקרא אסמכתא בעלמא וא"ת מאי האי דליפוי הר אסור ותקריבנותו שריא ואילו נעבד דבעלי חיים
הו' איפכא כדמשמע רש פרק כל האסורים בתמורה (דף קמ"ז) (ט) כדאמרין החם מתקף לה רב חיינא טעמא דרבייה קרא לציפוי דבעלי
חיים ממון הצקר להוציא הנעבד הא לא רבייה קרא ציפוי מותר לגביה והכתיב ואזכרתם משמע מדלא מייית קרא אלא לגביה הא להדיט מותר
ורע"ג דתקריבנות בעלי חיים אסור כדמשמע צפ"צ דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דליפוי תמורה מיייר דלינו נעבד ואינו עשוי אלא לגוי צעלמא
אי' איכא למימר דהוא תמורה תחילא כר' יוסי הגלילי דשרי ציפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי צר תמא כוליה תנא דמיתניח אית להו
אין שנטעו ולסוף עבדו אסור (י) ר' יוסי הגלילי כדאמרין לקמן (עמוד ג) ומ"ק מחמיר טפי ואסור אפי' ציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי
שרי א"כ ר"ע דריש דעץ רענן תמא לסימנא לימא דתמא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון אין שנטעו ולסוף עבדו אלא ודאי אסור:
ורבי יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר. ואם תאמר הא אמרין כצולי תלמודא^(א) תנא בתרא לטפויי אחי וי"ל דשאי הכא דקרא דאיתי
תנא קמא דלא תחמוד משמע שפיר לאסור ציפוי הר:

והיה מצטער ר' טרפון כל ימיו שהשתמש בכתר תורה. כתב בספר גלגולי נשמות, ר' טרפון הוא ירמיה והושם בשק להשליכו ליאור, רמז ירמיה, כי התנבא על שני דודאי תאנים, וגם ירמיה הפילו לבור וניצול והיה כהן. ירושלמי פ"א דדמאי, ישב לאכול ונפל פתו מפיו לפי ששאל קרדום ועשה על גביו טהרות. בקדושין (ל"א ב') ובירושלמי פ"א ה"ז, איך כיבד לאמו. בקדושין (פ"א ב'), שלא נתייחד עם כלתו ולגלג עליו תלמיד אחד ונכשל אותו תלמיד עם חמותו, שכל דברי חכמים אמת. בסוף אבות דרבנו נתן, מעשה בר' טרפון שלמד עם תלמידיו ועברה כלה צוה להכניסה לביתו ואמר לאמו ואשתו רחצוה וסכוה וקשטוה ורקדו לפניה עד שתלך לבית בעלה. במנחות (ס"ח ב') ובספרי פ' פנחס פסקא וביום הבכורים, בקצת שנוי לשון, גם ביוחסין [בסדר הדורות אצל חבורה השנית אחר החורבן]. וז"ל הספרי, אמר ר' טרפון מנחות שבאות קודם לשתי הלחם יהיו פסולות א"ל ר' יהודה בר נחמן (ובמנחות, בר נחמיה) לא אם אמרת כו' נסתכל בו ר' עקיבא וצהבו פניו א"ל צהבו פניך שהשבת את הזקן תמיה אני עליך אם תאריך ימים, א"ר אלעזר בר' יהודה (ובגמרא, א"ר יהודה בר' אלעאי) בפסח (ובגמרא, בפרוס הפסח) היה הדבר ובעצרת אמרתי היכן ר' יהודה בר נחמן (נחמיה) אמרו לי הלך לו, עכ"ל. בפ"ק דיבמות פירש"י שהיה מבית שמאי, וראיה לפירש"י כי בפ"ק דברכות אמר ר' טרפון הטיתי לקרות כדברי בית שמאי. והיה רגיל לישבע אקפח את בני זבחים (י"ג א') ובמשנה פט"ז דאהלות

ופ"ק דשבת (י"ז ריש ע"א) ושם (קט"ז א'), ונזכר גם לעיל. ובב"מ פ"ה (שאל רבי על ר' טרפון שהיה מקפח את בניו אם לא נשאר לו בן ואמרו) לא נשאר לו כי אם בת וכן בתו, ורבי למדו תורה ונתן לו בתו, איכא דאמרי לא נשא אותה. אבל בפרק שבעות הדיינים (שבועות ל"ט ב'), תניא ר' שמעון בר' טרפון אומר, ובפרק כל הנשבעין (מ"ז ב') אמר ר' הלכות, ואולי זה בחיי אביו. ואין מזכיר שמו רק סתם בן טרפון ולא ר' טרפון. בירושלמי פ"ד דיבמות ה"א. ושמחות פ"ז, שמתה אשתו של ר' טרפו ואמר לאחותה צאי ופרנסי בני אחותך. וכזה ע"ל ר' יוסי הכהן.

(ה) והיה רבו של ר' יוסי הגלילי ושל ר' עקיבא (תוס' עבודה זרה (מ"ה א'), אע"פ שמזכירו בהגדת פסח קודם ר' טרפון). אבל בפרק האשה ביבמות (דף קי"ח) ובפרק הכותב בכתובות (פ"ד ב') מסתפק (בגמרא) אם הוא רבו או חברו של ר' עקיבא, ופסק שם הרא"ש כר' עקיבא כי הוא חברו של ר' טרפון. והלכה כר' עקיבא מחבירו (ע"ש ר' עקיבא בפסק הלכה) אע"פ שבספרי א"ר עקיבא רבי הרשני לומר דבר אחד. ובספר שנות חיים פרשת וזאת הברכה (רי"ח ריש ע"ב) כתב, בספר כנסת הגדולה מגמגם בדבר אי ר' טרפון רבו של ר' עקיבא או חברו, מצאתי מפורש בתורת כהנים פ' ויקרא, א"ל ר' טרפון עקיבא כו' א"ל תרשני לומר מה שלמדתי, הרי שהיה תלמיד לר' טרפון, ^{הוא} חדא ממה שקראו עקיבא ועוד ממ"ש תרשני^ט. בפ"ד ידידים קרא ר' אליעזר בן

ט) והספר הנזכר [שנות חיים או כנה"ג] איננו פה עמנו. ואין ראיה כלל מהתורת כהנים דמשום ענוה אמר הכי ר' עקיבא. ור"ט קראו עקיבא שהיה חברו, ושם א"ל ר' טרפון, [עקיבא] כל הפורש ממך כפורש מחייו. ותו דמ"ד

הלכות גביית מלוה סימן קה

ריט

קצות החושן

קצות החושן

קנה א) ואפילו עשאו שליח. וזה לשון רש"י בפ"ק דמנעא נ' ע"א] הו' תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים כאלם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפשטו בע"מ אחר ונמצא תופס זה לא קנה, כדאמר בכתובות דלאו כל כמיניה להיות קופץ וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח לתפוס ע"כ. אבל כבר הקשו תוס' גיטין י"א ע"ג ד"ה

התופס והמפרשים מפרק הכותב גבי עובדא דיימר בר חשו ועיין בתוס' בפ"ק דגיטין י"א וזה לשונם, התופס לבעל חוב אפילו עשאו שליח וכו' דלא כפירש"י דפירש בפרק קמא דצ"מ דבעשאו שליח לכו"ל עלמא קנה, דאין חילוק דאפילו לא עשאו שליח שלומו הוא דזכיה מטעם שליחות הוא כדמוכח בפרק קמא דמנעא ובפרק אין בין המודר עכ"ל. אמנם התוס' לשיטתם דסברי דזכיה מדין שליחות וכ"כ בפ"ק דכתובות י"א [ע"א ד"ה מטעילין] וזה לשונם, דזכיה מדין שליחות הוא דכיון דזכות הוא לו אין סהדי דעביד ליה שליח וכ"כ ברא"ש פ"ק דגיטין [סימן י"ג].

אמנם כבר נתקשתי בזה דאין נימא זכיה מדין שליחות, דהא בפרק אלו מציאות כ"ז [ע"א] בפלוגתא דאב"י ורבא ביאוש שלא מדעת דרבא סבר כיון דכי ידע מייאש השתא נמי הו' יאוש ואב"י סבר השתא מיהו לא ידע, ואמרין עלה תא שמע כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרים שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה, ומניין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו הרי שבה בעה"כ ומנא ואמר לו כלך אלל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה, וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הו' ידע, תרגמא רבא אליבא דאב"י בעשאו שליח, ומוכח דאב"י דאמר יאוש שלא מדעת לא הו' יאוש שליחות שלא מדעת נמי לא הו' שליח אע"ג דלכי ידע ניחא ליה מכל מקום השתא מיהו לא ידע.

וידבן נראה דאפשר דמזה דעת כמה הראשונים שאמרו דזכיה מתורת יד אמרו ולא מתורת שליחות, ואפילו למאן דאמר דזכיה מתורת

שליחות לאו משום אין סהדי דעשאו שליח אלא דגזירת הכתוב שיהא הזוכה לאחר מהני כדיליף [קידושין מ"ז ע"א] מאיש זוכה, אבל הך זכיה לא הו' כיד ממש אלא כמו שליחות, אבל לא משום אין סהדי דעשאו שליח, ונפקא מינה לענין נכרי דלא יהיה צתורת זכיה כיון דזכיה אינו אלא מתורת שליחות, אבל לעולם לאו מתורת אין סהדי הו' כמו שליח המקבל אלא דכן גזירת הכתוב דאע"ג דלא עשאו מקבל שליח דהא

חוב לאחרים לא קנה א) (ב) ואפילו ב) עשאו שליח וכתב לו הרשאה אבל אפטרופוס קנה דיד בעלים הוא.

לא ידע מהני מדין זכיה וכבר הארכנו בזה בסימן רמ"ג סק"ז ע"ש. ולפי זה ניחא דהיכא דלא עשאו שליח דלא הו' שליח המקבל דהא לא ידע, אלא מצד גזירת הכתוב דזכיה דמהני כמו עשאו שליח, ואם כן היכא דחב לאחרים אין זה נקרא זכיה ממש דזוכה לזה וחב לזה לכן לא מהני מדין זכיה, ומדין שליחות ליכא דלא ידע, אבל עשאו שליח בפירוש נהי דלא מהני מצד זכיה מהני עכ"פ מתורת שליחות ושליח של אדם כמותו אע"ג דחב לדידיה וכ"ש בחד לאחרים ודו"ק. וזה יש מקום לתרץ מה שהקשה הרא"ש בפרק קמא דצ"מ [סי' כ"ו] על דעת רש"י וק"ל.

ובחידושי פני יהושע בפרק הכותב [פ"ד ע"ג] כתב בטעמא דלא מהני שליח היכא דחב לאחרים משום דאין שליח לדבר עבירה וכיון דחב לאחרים עבירה הו' לגביה ע"ש, וסברתו לא נהירא, וגם אפילו אם היה שליח עושה עבירה בשליחותו כיון דלמשל אינו עבירה אינו ענין לשליח לדבר עבירה, דלא אמרינן אין שליח לדבר עבירה אלא בכהן דאמר לישראל לא וקדש לי אשה גרושה [ב"מ י' ע"ב] דעבירה הוא למשל. וראה לזה מדברי התוס' בפ"ק דגיטין י"ב [ע"א] גבי פלוגתא דר"א ורבנן במי שליקט את הפיאה ואמר זו לפלוגי עני דר"א אמר זכה וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון, ואמרין שם בטעמיה דרבנן משום דכתיב לא תלקט לעני לא תלקוט לעני, והקשו בתוס' [ד"ה אלא] למאן דאמר בפ"ק דתמורה [ה' ע"א] כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני אם כן ליקני העני וע"ש, ואע"ג דהשליח עבר אמימרא דרחמנא ואם כן נימא אין שליח לדבר עבירה, אלא ודאי היכא דאין העבירה למשל אלא לשליח בענין כזה הו' שליחות וזה ברור:

נתיבות המשפט

משפט האורים - חידושים

[ב] עשאו שליח. ודעת הש"ך [סק"א] דבשכרו לתפוס קנה, ובתומים [סק"ב] מסיק דלא קנה לכ"ע, וע"ב [סק"ב]:

משפט האורים - ביאורים

(ב) ואפי' עשאו שליח. עש"ך ס"ק א' שהאריך ליישב דברי רש"י [ב"מ י' ע"א ד"ה לא קנה] שכתב דבעשאו שליח מהני אפי' במקום שחב לאחרים, דכוונת רש"י הו' בשכרו להיות שליח, ומש"ה מהני אפי' במקום דחב לאחרים משום דהו' כפועל דיד פועל כיד בעה"כ ע"ש. ואישתמיטתיה דברי המרדכי פ"ק דגיטין [סי' שכתב] שנסתפק אי פועל יכול לתפוס חוב של בעה"כ, והביאו התומים [סק"א]. ולפענ"ד דאין הפועל יכול לתפוס במקום דחב לאחרים. דהנה לכאורה קשה כיון דהא דפועל יכול לתפוס לאו מטעם שליחות הוא, דהא שליחות לא מהני במקום דחב לאחרים ופועל מהני מטעם דידו כיד בעה"כ, א"כ אפי' באותן דלאו בני שליחות נינהו כגון חש"ו שהן פועלים ג"כ (מקנה) [תקנה] מציאה לבעה"כ, ולא אישתמיט שום פוסק לכתוב כן. לכן נראה דהעיקר בהתומים דלא אמרו יד הפועל כיד בעה"כ אלא במקום דיכול לזכות לנפשיה, וכמ"ש המהרש"א בכתובות פ' הכותב [פ"ד ע"ג ד"ה אמר], והטעם נראה כיון דהפועל יכול לזכות לנפשיה א"כ הבעה"כ מידו דפועל קא זכי, מש"ה בחש"ו שאינם זוכים לנפשם גם בעה"כ לא קנה מידם. ולפ"ז בעכו"ם פועל אפשר דמהני. {אמנם לפמ"ש במקום אחר [סי' רס"ז סק"ג] דיאוש [ד] קנה גבי מציאה דנלמד מקרא דעל שה ועל שלמה כמ"ש התוס' בצ"ק ס"ו [ע"א ד"ה מוצא אבידה] דבעינא אחי ליד זוכה דבקרר כתיב ומנא תהא דאחי לידה משמע, נראה כיון דבקרר כתיב לכל אבידת אחיך אין העכו"ם קונה אבידה ביאוש, ולפ"ז אף כשהוא פועל לא קנה.} ולפי סברא זו לענין תופס לבע"מ דאין להפועל יד לזכות בו לא שייך לומר ידו כיד בעה"כ, וכן הסכים התומים.

ובעיקר יישוב דברי רש"י נראה, דהנה הנ"י בצ"מ [ה' ע"ג מדפי הרי"ף] במשנה דראה אותן רצין כתב וז"ל וחבר המשתמרת דלא בעינן שיהא עומד בצד שדהו לריכה טעמא, דהא לאו משום יד הוא דמהני כמו בגט דהתם בעי מצד חזירה כדלקמן, וגם לא מטעם שליחות מטעם הרנב"ר ז"ל [ב"מ י"ב ע"א] שא"ל לזכות לחבירו מתורת שליחות אלא א"כ נעשה שלומו של בעל הממון, ובמציאה ליכא בעל הממון שיהיה זה שלומו, ולא שייך למימר בחדר כדאמרין גבי מגביה מציאה לחבירו דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבירו עכ"ל. והנה לכאורה

איכא מצוה לפרוע במטלטלים ואם רוצים הב"ד יכולין לכופין א"כ פשיטא מצינן לאוקמי האי דלקמן דמר בר רב אשי ודרבא דאמרו הבו לה כסא דכספא דאיירי ביתומים גדולים ולפי"ז לא תיקשי נמי דרבא אדרבא מיהו לפמ"ש בסמוך בשם ראבי"ה שהובא במרדכי בלא"ה אתי שפיר דאיירי אף בכתובה ולא קשיא נמי דרבא אדרבא ודו"ק:

בר"ה שפיר תפסתוה. תימה לפי מאי דתרצינן לעיל בו ושמא זה חשיב כמו דיעבד בו עכ"ל. גם בזה היה נראה לי לכאורה לפרש בפשיטות דכיון דבמטלטלי דיתמי מיהו מצוה איכא מש"ה קאמר ר' יוחנן שפיר תפסוה דנ"מ שמא לא יאמרו היורשים לא נחא לן למיעבד האי מצוה אלא דאפשר דבכתובת אשה כיון דמיניה ידידה נמי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה א"כ ביורשים אפילו מצוה נמי ליכא וצ"ע:

גמרא החוה בקרא דיתמי בו א"ל מינו דיכול למימר לקוחה היא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה. וכתב הרא"ש ז"ל [סימן ג'] דהבקרא מחוייב לשלם כדן שומר שכר ומש"ה לא הוי כעד אחד לחייבו שבועה דהו"ל בעל דבר אלא דלפי"ז יש לדקדק כיון דהבקרא מחוייב לשלם ליתומים א"כ אין זו התפיסה משל יתומים אלא משל הבקרא וא"כ לקתה מדת הדין. ונראה כיון שזה טוען דמחיים תפס לה ואם כן אם האמת כדבריו שתפס מחיים לא היה הבקרא מחוייב לשלם דמצי איירי בענין שהחוב ידוע כשטר וא"כ מה שמפסיד הבקרא היינו משום הכחשתו לבעל חוב ופיו מחייבו וא"כ כיון שהלה נאמן בטענתו משום מגו תו לא איכפת ליה לבעל חוב אם מפסיד הבקרא ע"י טענת שקר ואיהו דאפסיד אנפשיה, כן נראה לי ואף שלפי מ"ש הרא"ש ז"ל תקנת הגאונים כתב להדיא דאי איירי נמי בשאין החוב ידוע אפ"ה מהני התפיסה אע"פ שהבקרא מפסיד, כבר הרגיש הש"ך בזה (בסי' נ"ח סק"ז) ע"ש ודו"ק:

קונטרס אחרון [רו]

שם בעובדא דבקרא דיתמי שכתב הרא"ש ז"ל דהבקרא מחוייב לשלם כתבתי מילתא בטעמא. וכן לקמן בעובדא דאביי בי חוזאי כתבתי ליישב בטוב על פי סברת המרדכי. ולפמ"ש נתיישב היטב לשון המרדכי ז"ל ודלא כמ"ש הש"ך בחו"מ (סי' נ"ח סק"ז) על לשון זה דתלמיד טועה כתבו. וסרה ג"כ תלונת הש"ך מעל הגהת רמ"א שם: ע"כ ק"א.

בר"ה את תופס לבעל חוב בו כאן משמע דאע"ג דעשאו שליח בו ודלא כפ"י הקונטרס בפ"ק דב"מ בו עכ"ל. כבר כתבתי בזה שם בפ"ק דמציעא ליישב שיטת רש"י ז"ל וההיא דהכא לא עשאו שליח לזכות דרך זכייה דלא אסקו אדעתיהו מבעל חוב אחריני אלא לתפיסה בעלמא קאמרי שיביאו לו משא"כ היכא שעשאו שליח ממש שיוזכה בו דרך זכייה גמורה פשיטא ליה לרש"י ז"ל דמהני דקי"ל שלוחו של אדם כמותו וכדמסקינן נמי בפ"ק דמציעא כה"ג בדאמר תנה לי ולא אמר זכה לי משמע דבלשון זכייה מהני אע"ג דחב לאחריני **ובאמת**

אף דכל הפוסקים חולקים על רש"י ז"ל בזה מ"מ ללמוד אני הודפס מאתר אוצר החכמה

בכתובה דאפילו מטלטלי ידידה נמי לא משתעבדי מש"ה לא מהני אפילו תפיסה מחיים לרבינו תם ז"ל. קס"א אבל לפירוש הרא"ש ז"ל בדברי הירושלמי דהטעם משום דבעל חוב מחוסר גוביינא א"כ לא אתי שפיר שיטת ר"ת להירושלמי דמה לי תפיסה מחיים או לאחר מיתה דאידי ואידי מיחסרי גוביינא ועדיין צ"ע ודוק היטב:

קונטרס אחרון [רה]

בא"ד ומיהו משמע מריש פרק אלמנה דלא מהני בו. והבאתי לשון המרדכי סוף פירקין דתפיסה מחיים נהי דלא מהני בכתובה אפ"ה אי איכא סהדי דתבעינהו הבעל מינה ולא אהדרתניה מהני לכו"ע. וכן פסקו כמה גאונים. ויש לתמוה שלא הובא דין זה בהגהת רמ"א באה"ע (סי' ק"ב סעיף ב') דשייך האי דינא אף לאחר תקנת הגאונים ע"ש: ע"כ ק"א.

בא"ד ומיהו יש ליישב פירוש ר"ת בו ואפילו לר"ע בחיי היבם נמי מהני תפיסה בו עכ"ל. כוונתם דהא מסקינן לעיל סוף פרק האשה שנפלו [פ"א ע"א] דכתובת יבם ניתנה לגבות מחיים כדמסיק אביי אלא דלפי"ז יש לדקדק דהא כל דבריהם בדיובור זה ובדיבור שאחר זה הכל אליבא דרבא ורבא שלח לעיל לאביי בשילהי פ' האשה [שם] ומי ניתנה כתובה לגבות מחיים ובכתובת יבם איירי אלא דאפ"ה אתי שפיר לשון התוספות דנמשך לדבריהם הקודמים דהכל תלוי בחיוב שבועה וא"כ בחיי היבם נמי לא שייך שבועה בהאי שעתא דודאי היבם אין יכול להשביעה בחייו וכמו שהבעל לא היה יכול להשביעה בחייו כיון דלא הגיע זמן הגוביינא אלא לאחר שיחלוץ לה ויסלק כתובתה יכול להשביעה ואין ה"ג שאם יחלוץ לה לא מציא גביא מהני מטלטלי דתפסה מ"מ השתא דלא חליץ לה ורוצה לייבמה שפיר מהני תפיסתה דהו"ל תפיסה מחיים לענין שלא יוכל למכור, כן נראה לי נכון בכוונתם ודו"ק:

בר"ה והוא שתפס מחיים נראה לפרש דבעל חוב איירי בו ראי בתפיסה דלאחר מיתה היכי כע"י התם מר בר רב אשי למימר בו עכ"ל. נראה בכוונתם דלא משמע להו למימר דמר בר רב אשי לית ליה הא דר' עקיבא דקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחבירו וכן כתבו להדיא בריש פרק אלמנה ע"ש [צ"י ע"א] ונהי דרבי יוחנן קאמר בסמוך שפיר תפסוה וכתבו התוספות דכיון דמטין איתמר היינו דיעבד, מכל מקום כיון דרבי יוחנן גופא קאמר מה אעשה שכנגדי חלוק עלי משמע דהדר ביה ר"י לגביה דר"ל א"כ כולוהו אמוראי קמאי ר"י ור"ל ורב נחמן פשיטא להו דתפיסה דלאחר מיתה לא מהני לא משמע להו דמר בר רב אשי פליג וק"ל. אלא דאכתי קשיא לי אהא דמר בר רב אשי טפי מאדרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דהוו נמי בתראי ובסמוך הוו סברי דתפיסה דלאחר מיתה מהני בבעל חוב וא"כ הוא הדין לכתובה כיון דאכתי לא נחתו לחלק בין כתובה לבעל חוב. מיהו לפמ"ש לעיל בשם הרשב"א והמרדכי וכמה מפרשים דמפרשי לכולה סוגיין ביתומים קטנים דוקא אבל בגדולים

קסא) אבני מילואים סימן צ ס"ק ד:

דף פה ע"א

גמרא אמר להו אנן נמי מחריפותא דנהרא תפסינן לה. ופרש"י
אנו לא מצאנו על שפת הנהר שהיא כסימטא אלא מזה
חטפנוה כו'. ומשמע לכאורה דשלוחיה דיימר בר חשו מצאה
על שפת הנהר ולפי"ז יש לתמוה מאי אהני להו לרב פפא ולר'
הונא בריה דר"י שתפסו אח"כ מזה השליח מחריפותא דנהרא
דסוף סוף משעת מיתת אביהם זכו בה היורשים כיון שעמדה
בסימטא וממילא זכו בה היורשים שעה אחת ותו לא מהני
תפיסה למ"ד והוא שצבורין ומונחין ברה"ר כדמוכת כולה
סוגיין רצ"ע:

שם אבימי בריה דרבי אבהו כו' אמר ליה מיגו דיכולין לומר לא
היו דברים מעולם כו'. לכאורה משמע דהנהו דבי חוזאי
רבים הוו מדנקיט לשון רבים א"כ יש לדקדק על מה שכתבו
התוספות לעיל (דף י"ח ע"ב) דלא אמרינן מגו בשנים ובדף (י"ט
ע"ב) בד"ה ואם כתב ידן ביארו הטעם שאין אחד יודע מה כלבו
של חבריו וא"כ אמאי אמרינן הכא הך מגו אפילו בדיאכא
טובא ודוחק לומר שכל אחד מהם היה לו תביעה מיוחדת לומר
סיטראי ניהו דלישנא לא משמע הכי אלא דשותפין היו,
ויש לחלק דדוקא בשני עדים לא אמרינן מגו משא"כ
בבעלי דינים דמסתמא נועצו יחד באיזה טענה יוכלו לפטור
עצמן וכ"כ התוס' פ' האיש מקדש (דף מ"ג ע"ב) ע"ש וק"ל:

קונטרס אחרון [רח]

בעובדא דאבימי בי חוזאי משמע דאף לשיטת כמה פוסקים
דלא אמרינן מיגו בשנים היינו לענין שני עדים דוקא
משא"כ בבעלי דברים אמרינן מיגו אפילו בשנים וכמ"ש
התוספות פרק האיש מקדש (דף מ"ג ע"ב): ע"כ ק"א.

שם ולא היא בין כך ובין כך משלם דא"ל לתקוני שדרתיך כו'.
משמע דאע"ג דהשליח משלם אפ"ה זכה התופס וכבר
כתבתי בסמוך בעובדא דבקרא דיש לתמוה על סברא כזו דא"כ
לא תפס משל הבעל חוב כלום אלא משל השליח ומה שתירצתי
שם לא שייך כאן. אמנם אחר העיון מצאתי במרדכי שהקשה כן
ותירץ בשם רשב"א ור"י ז"ל דהכא נמי איירי שהוא טוען
שהשליח מסרו לו על חוב אחר וא"כ היינו דומיא דבקרא
שכתבתי ועדיף מיניה ואח"ז חזר המרדכי וכתב קושיא זו
בלשון תימה וכתב וי"ל דהלה יאמר אני תפסתי מחמת החוב
שלי ואין לך להוציא מידי עכ"ל והוכחו שתי הדיעות בש"ע
ח"מ (סי' נ"ח סע' א') וכתב הש"ך [סק"ז] על זו הסברא האחרונה
של המרדכי שתלמיד טועה כתבו ואין להשגיח עליה שהוא
גיליון ואני מצאתי סברא זאת בחידושי הריטב"א ז"ל בשמעתין
ומתקן הלשון קצת דהשליח הוא דאפסיד אנפשיה שלא עשה
שליחותו כראוי אלא דגם בזה יש לתמוה סוף סוף לקתה מידת
הדין שהרי אילו עשה שליחותו כראוי לא היה הלה תופס כלום.

קסב) יהודה יעלה אה"ע ח"מ סימן נג בסופו, סימן קצח ד"ה אמנם.
קצות החושן סימן קה ס"ק א. שואל ומשיב מהדו"ק ח"ב סימן קי ד"ה
ומה, והנה תלמיד, ח"ג סימן קלז ד"ה שלום. אבני נזר ח"מ סימן סו,
סימן קנג בסופו. בית אפרים אה"ע סימן קיד:
הודפס מאתר אוצר החכמה

פני יהושע <הוצאת אור החכמה> (ג' כתובות, חוליו, טור, חו"מ) / יעקב יהושע פאלק בן צבי הירש {עמוד 311} {743502}

צריך ולא זכיתי להבין דבריהם בזה דאמאי נימא דלא מהני
תפיסה היכא שעשאו שליח בפירוש שיזכה עבורו דהא קי"ל
בכל התורה שלוחו של אדם כמותו וידו כיד משלחו ממש בין
בגיטין וקידושין אע"ג דמחייב לאחרני כדאיתא בקדושין פ'
האומר [מ"ב ע"ב] ואפילו לדבר עבירה הו"א דיש שליח אי לאו
דמיעטו הכתוב בפירוש אפ"ה במעילה וטביחה ומכירה מהני
אע"ג דאיכא חוב לאחרני אם לא שנאמר דה"נ בהא דשמעתין
נמי קסב) הוי כדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי
שומעין כיון דאי אתא קמן לדינא לא הוו נותנין אלא ליורשין
כדקאמר ר"ע או לכושל כרבי טרפן אלא דוקא בדיעבד היכא
שתפס בעצמו דכיון שיש לו בה זכות אין כח ביד הב"ד להוציא
מידו וליתן לשאר בעל חוב או ליורשין דהא איהו קאמר ידידיה
הוא וכמו שאבאר עוד בזה לקמן אי"ה אלא דלפי"ז לא אתי
שפיר מ"ש הרא"ש ז"ל בפ"ק דמציעא בשם רבינו חננאל
דאפטרופוס מהני ואטו האפטרופוס שייך טפי במילתא דעבירה
יותר משליח גמור. ועוד דא"כ מעיקרא מאי ס"ד לדמות בפ"ק
דמציעא מציאה לתופס לבעל חוב וכן בפ"ק דגיטין (דף י"א ע"ב)
לענין שחרור הא לא שייך התם האי טעמא משא"כ לשיטת
רש"י אחי שפיר טובא דדוקא היכא דלא עשאו שליח אלא
מטעמא דזכין לאדם שלא בפניו אתינן עליה בהא איכא למימר
דהיכא דאיכא חוב לאחרנא לא אמרינן הכי כדפרישית בפ"ק
דגיטין משא"כ היכא שעשאו שליח בפירוש שיזכה בו עבורו
בתורת זכיה גמורה מהני בכל מקום דקיי"ל שלוחו של אדם
כמותו והשתא אתי שפיר דכי היכי דמסקינן בפ"ק דמציעא
ובפ"ק דגיטין דמחלקינן בין לשון תנה ללשון זכה תן כזכי ה"נ
מפלגינן בתופס לבעל חוב נמי דהיכא דאמר לשלוחו זכה
בעבורי בגוף המשכון מהני ומעתה אין צורך לחלק דבמציאה
הוי מטעמא מגו דזכי לנפשיה כמו שמתרצין התוספות בדיבור
הסמוך אלא דבלא"ה אתי שפיר דלא קשה דר' יוחנן אדר"י
דהא ר"י התופס סתמא קאמר היכא דלא אמר זכה לי א"כ
באמר זכה לי איכא למימר דמודה דמהני, כן נראה לי ולדעתי
צריך עיון גדול ודו"ק:

קונטרס אחרון [רח]

בעובדא דיימר בר חשו כתבו התוס' בד"ה את תופס לבעל
חוב במקום שחב לאחרים דכאן משמע דאף על גב
דעשאו שליח לא קנה ודלא כמו שפי' הקונטרס בפ"ק דב"מ
דבעשאו שליח קנה. וכתבתי ליישב שיטת רש"י דודאי בעשאו
שליח בפירוש שיזכה בשבילו ודאי קנה אם נתכוון לזכות
בשבילו דהא קי"ל בכל התורה שלוחו של אדם כמותו אלא
דהכא בשמעתין לא אמרו שיזכה בשבילו אלא שיתפוס ויביא
לו ובכה"ג מחלק הש"ס שם בפ"ק דמציעא דא"ל תנה לי ולא
אמר זכה לי. ומתוך מה שכתבתי בפנים נראה דשיטה זו עיקר
כדפירשתי בראיות ברורות ונכוחות למיין: ע"כ ק"א.

פני יהושע <הוצאת אור החכמה> (ג' כתובות, חוליו, טור, חו"מ) / יעקב יהושע פאלק בן צבי הירש {עמוד 311} {743502}

גביו בשעת קידושין אף לדברי ריב"ז ו"ל נראה דאין כאן ריח קידושי תורה דשולמא בקידושי קטנה כתב רמ"א ז"ל בהג"ה סי' ל"ז סעיף ו' יעמוד אללה כשחזקל דהוי כאלו קבלן הוא בעצמו עכ"ל. היינו כיון דהתורה זכתה לאז קידושי בת א"כ יכול לומר לה לאי וקבלי קידושין וכתבו החוס' בקידושין י"ט ד"ה לומר וכו' דאף דקטן אין לו זכיה מ"מ היכא דדעת אחרת מקנה אותה יש לה זכיה מדאורייתא יעו"ש וא"כ כשאזיה עומד אללה הוי כאומר לאי וקבלי קידושין ועדיף טפי דהוי כאלו קבלן בעצמו כיון שעומד אללה והיא עשתה מעשה אינטנצ'א בעלמא בקבלת הקידושין אבל בקטן שקידש ואזיו עמד אללו שהאז עצמו אין לו שום זכיה ואף אם היה אומר להבן שיקדש מאי הוי דשולמא אם האז עצמו היה מקדש היה מטעם זכין לאדם כו' לדעת ר"י בר ברזילי ז"ל אבל אם הוא עצמו לא קידש רק שזיה לבנו לקדש ומעשה קטן אין בו ממש א"כ ודאי דאין בו ריח קידושי תורה אפי' לדברי ר"י בר ברזילי ז"ל לענ"ד ומחמת קידושי דרבנן נראה ג"כ דאין שום חשש בזה שהרי לא חיקנו רבנן קידושין לקטן.

וראיתי דברי חכם אחד שאמר מחמת קול הרעש שהיה הוי כאלו לא אחי לכלל נישואין כחרש ותיקנו לו רבנן קידושין בשביל זה. וחמיה לי דודאי לא הוי בכלל לא אחי לכלל נישואין בשביל זה הן מחמת גזירה עבדא דבטלה והן מחמת שיכול לישא במדינה אחרת. ועוד אחת אם חכמי זמננו היו מתקנים קידושין לקטן מחמת זה ודאי יפתח בדורו וכו' והיתה לריכה גט מדרבנן אבל כיון שזאמח לא היתה תקנה רק נהגו העם להשיא קטן וקטנה ושבביל המנהג הזה בלי תקנה אין חשש אפילו לקידושין דרבנן כיון שלא תקנו צפירוש שיהיו קידושין. והו פשוט הנלע"ד להלכה ולא למעשה.

ומה שכתב חכם אחד על דברי הרמב"ם בהלכות סוטה דממעט אשת קטן משמע דקידושין אית ליה נראה דדברי הרמב"ם נמי מתפרשים כדברי הברייחא אליבא דתירוצא דרב אשי שם בקידושין דף י"ט ע"א דקמ"ל בבן ט' שנים הבא על יבמתו. שוב ראיתי בחשובת הצי"י סי' ס"ט על מעשה כזה שקידש קטן אשה והיה ג"כ במעמד אזיו וכתב שם אילו היה המקום מקום תורה לא היו מסתפקים בזה יעויין שם. ותמהני מה הרעש הזה ביניהם ומחלוקת וקצת מן האוסרים אני מכיר שהם מופלגי תורה ותמהני עליהם כי לדעתי הדבר פשוט כאשר כתבתי. והנה יש מקום עיון שם בגמרא

בקידושין דקאמר מאי הוי עלה הרי ר' זירא הוכיח דאינו מייעד. ולשיטת רש"י ז"ל בדברי רב אשי אפשר לומר דלפי דברי רב אשי מצינו לומר דמייעד ואפ"ה מייעדיה רחמנא ממיתה אבל לשיטת החוס' ז"ל ולשיטת הרשב"א ז"ל בחידושי לדברי ר"א דקמ"ל דלא הוי קידושין רק מדרבנן ולפ"ז לא מצי למימר דמייעד כמו שכתב הרשב"א ז"ל בחידושי לקידושין יעו"ש א"כ מאי קאמר מאי הוי עלה וצ"ע. ויעויין בחוס' סנהדרין נ"ב שכתבו דמשכחת ציעוד ואינני מצינ דצריהם שהרי מסקינן בקידושין דאין יעוד לקטן וצ"ע. גם קושית הרשב"א שם בחידושי על רש"י וראצ"ד יש ליכא בזה דרב אשי נקט יצמה דלא תפשוט כלום. וכעת אין פנאי להאריך יותר. דברי הצעיר יוסף (א).

אלה דברי חמני הגאון המפורסם החכם הכולל מהור"ר יוסף הג"ל שלחם חמני הגאון לידי לעיין בהסוזה אשר השבתי לחמני הגאון נר"ו.

סימן סד

תשובת הגאון המחבר ע"ז

תשובה שלום לכבוד אהובי, חמני ידיד נפשי. הגאון המופלא שבדור, הרב המאור ומאיר כאור המזרח ונר המערב, המפורסם בתורה ויראה, חד בדרא, נ"י פ"ה ע"ה כבוד קדושת שמו מהור"ר יוסף נר"ו, עש"ז בתי ידידת נפשי יצ"ו.

כבר הצטחתי לך אהובי חמני על דבר קידושי קטן להעתיק לך מה שכבר כתבתי פסק על ענין כזה לק' בענדין. והנה רוב הדברים אשר צפסק שלך כוונת לדעתי והבאת אותן ראיות שהצחתי והנחתי מאד שראיתי שגם אחת פסקת להקל כמוני ויש לי עמוד גדול לסמוך עליך וגמתי שיבא וכו'. ואמנם קצת ראיות אשר הוספת להביא מה שלא הצחתי אני יש לי קצת לדון עליהם ואחת תצטר. והנה מה שהבאת ראיה לסתור דברי ר"י בר ברזילי מסוגיא דגיטין פ"ה צעי מיניה ר"ש מר"נ חוץ מקידושי קטן מהו וכו' וכתבת לדברי ריב"ז גם השמא בר הויה הוא שיקדש לו אחר ויזכה בשבילו. דע אהובי חמני דאי משום הא לא איריא ומי לא משכחת לה בקטן כהן והיא גרושה דלא שייך כאן זכין לאדם שאין כאן זכות כיון שאסורה לו. וגם הא דזכין לאדם זכיה הוא מטעם שליחות ואין שליח לדבר עבירה ואף שקידושין תופסין בח"ל מ"מ ע"י שליח לא תפסי למ"ד במס' צ"מ דף יו"ד ע"ב דאי צעי עבד וכמזכיר

הערות הגאונים

כו' לקיים מ"ש וראה בנים לבניך, ומשם מבואר דאביו יש לו רשות להשיא בן י"ב שנים וכשיטת הב"ח בשיטת ר"י ברזילי (הגהות הגר"ש נאטהנזאהן) ודוק.

סימן סג (א) צ"ע בסנהדרין ק"ד בהא דאמרו דהיו משיאין גדולה לקטן, ופירש"י דהיה סמוך לפרקו אלמא דמקרי נשואין. ועיין מדרש איכה על פסוק העיר רבתי עם כיצד היו ישראל פריין ורבין היי אדם משיא בנו בן שתים עשרה שנה

קשיא על ר"י בר צרילי דלמה יועיל כאן זכיה הלא זה דומה לחופס לבעל חוב במקום שחז לאחרים (**). כלל זמן שהיא פנויה היא מותרת לכל אדם וכל אחד יכול לקדשה ועסה שזה מקדשה לצורך הקטן נועל דלת בפני כל אדם ששוב אינם יכולים לקדשה והרי זה חז לאחרים. ואמנם התוס' בגיטין דף י"א ע"ב ד"ה תופס כחצו, דהא דמחלק ר"י בין חופס לבע"ח דלא קנה וצין מגזיה מציאה לחצירו דקנה חצירו אף דגם מגזיה מציאה הוי חז לאחרים היינו משום דמציאה אמרינן מיגו דזכי לנפשיה זכי לחצריה משא"כ בחופס לבע"ח. ולפ"ו גם דברי ר"י בר צרילי נכונים דג"כ בקידושין היה יכול האב לקדשה לעצמו ומיגו דזכי לנפשיה זוכה לצנו. ולפ"ו היבא שהיא ערוה לגבי האב כגון שמקדש אחות או בת אשתו או בת צנו לצנו שלדידיה ערוה היא ולצנו שריא והוא מקדשה לצורך צנו קטן בזה אינה מקודשת משום דהוי חופס במקום שחז לאחרים.

והנה ציעוד משכחח לה זכה"ג שהיא ערוה לאב ושריא לצנו כדאמרינן בקידושין דף כ' ע"א דמודו רבנן היבא דאיכא דר ייעוד וא"כ אם האמה היא בת צנו כמפורש שם דף כ' מצי לייעד לצנו אצל לא לעצמו שהיא ערוה עליו ולא שייך זכי לנפשיה אלא שלצנו גדול מצי מייעד מגזירת הכחז אצל לצנו קטן דמזד יעוד לא מצי משום דאין ייעוד אלא בגדול ומזד זכין שלא בפניו אין כאן דהרי לא זכי לנפשיה ולא מצי זכי לצנו היבא דחז לאחרים והוי כמו מגזיה מציאה לחצירו במקום דלא שייך מיגו דזכי לנפשיה.

אלא דעל כרחק זה לא מקרי חז לאחרים שהרי בחופס לבע"ח אפילו שוייה שליח לא מהני כמ"ש התוס' שם בגיטין י"א ע"ב והרא"ש שם והציאו ראיה מיימר בר חשו יעויין בדבריהם ולפ"ו לא יוכל שום אדם לקדש אשה ע"י שליח אלא מטעם מיגו דזכי השליח לנפשיה ומעסה אם האשה היא ערוה עליו אינו יכול להיות שליח לקדשה לאחרים וזה לא שמענו בדברי הפוסקים. ולכן נראה דזה לא מקרי חז לאחרים מה ששוב אחרים אינם

שם בחוס' ד"ה דאמר וא"כ לגבי הך גרושה לאו בר הויה הוא או דלמא אחי לכלל הויה שכשיגדל בעצמו קידושין חופסין לו זה והרי זה כאומר הרי אח מותרת לכל אדם אלא אלמנה וכו' גרושה וחלוהה לכהן הדיוט וכו' וכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעצירה פסול כמפורש שם במשנה. ועוד דעד כאן לא אמר ר"י בר צרילי דקטן שקידש לו אביו שייך למימר זכין וכו' אלא למסקנא שם בגיטין דאחי לכלל הויה דהרי זה פשוט כשם שזעין שהשליח יהיה בחורח אותו דבר ולכן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה משום שאינו בחורח גיטין כמבואר בגיטין כ"ג ע"ב ה"ג ודאי זעין שהמשלח יהיה בחורח אותו דבר ואדרכה השליח ילפינן ממשלח דאפילו עיקר הדבר שיהיה השליח בן בריית ילפינן מהמשלח כמפורש במס' קידושין דף מ"א ע"ב אחס גם אחס מה אחס בני בריית כו' וא"כ כאן דזעין שהמשלח יהיה בחורח אותו דבר ולפ"ו אי הוה אמרינן דקטן לא מקרי בר הויה כיון שעמה אינו בר הויה שוב אי אפשר שיזכה לו אחר דזכיה מטעם שליחות. (א) וכיון דקטן לאו בחורח קידושין הוא לא מצי משוי שליח (ב) אצל כיון דמסקינן באמת שם בגיטין דקטן מקרי בר הויה דאחי לכלל הויה א"כ מקרי בר קידושין ואו שפיר אמרינן דזכין לו מטעם שליח וכדברי ר"י בר צרילי.

ובזה נדמה נמי מה שהבאת ראיה מחרש דלמה חיקנו רבנן כלל נישואין לחרש (*) כיון דמשכחח לחקן לו קידושין תורה שיקדש אחר בשבילו כדברי ר"י בר צרילי. ולפי מ"ש לא קשה מידי דעד כאן לא קאמר ר"י בר צרילי אלא דקטן דאחי לכלל הויה והוא בחורח קידושין אצל חרש דלעולם לא אחי לכלל הויה אינו בחורח קידושין ואי אפשר לאחר להיות שליח במקומו לזכות לו ולקדש לשמו דכיון שאינו בחורח אותו דבר אין לו זכיה (ג).

גם מ"ש לדחות דברי ר"י בר צרילי ממסקנא דקידושין שם דמסיק אין יעוד אלא בגדול ולדברי ר"י בר צרילי ז"ל היא גופה קשיא אמאי אינו יכול לייעד לצנו קטן מטעם זכין לאדם כו'. דע אהוני חתני דלכאורה בל"ה

הערות הגאונים

בני כריתות ניהו וצריכים לתירוצם דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות ומטעם זה גם בני הויה מקרי אלא ודאי דלא דמי הנך שני דינים להדדי, אמנם לפי מסקנת התוס' שם דגבי כתיבת הגט לא בעינן שיהיה הסופר בעל כריתות א"ש.

(ג) נ"ב מדברי התוס' בגיטין שהבאתי כאן בגליון מבואר דחש"ו כולם בני כריתות מקרו כיון דאם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה וכן בחרש כשיתפקח הוי בני כריתות.

(הגהות הגר"פ)

סימן סד (א) נ"ב אין דמיונו יפה לעבד דהתם אף אם נאמר דעבד נעשה שליח מ"מ אין העבד בעצמותו בתורת גיטין

כלל ולכך אינו נעשה שליח אבל בקטן דמחמת דין זה דאמרינן גביה זכין לקדש לו אשה נעשה הקטן בר הויה, (מחתן המחבר (מבראד).)

(ב) נ"ב ולפי דבריו דאי לא הוי מקרי בר הויה חוץ מקידושי קטן גם בני כריתות לא מקרי ובחדא מחתא ב' דינים אלו אי"כ מה מיבעיא בגמרא חוץ מקידושי קטן מהו לוכח ממשנה שלימה דהכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חש"ו וקשה קושית התוס' דהא לאו

(*) א"ה, ע"ע בחנינא סי' ס"ח ס"ט. (** א"ה, ע"ע בחנינא סי' ע'.

יכולים לישא אותה כיון שהיא בעלת בחירה ומתנית
לזה מי יוכל לכופה להתקדש לאחר (ד) אף אם לא
היתה מתקדשת לזה ואינו דומה למגביה מליאה שהוא
דבר שאינו כן דעת ולא בעל בחירה וכל המוצאו יכול
לזכות בו נמצא מי שקדם וזכה חז הוא לאחרים שמונע
שוב לאותן אחרים מלזכות בדבר זה וכן תופס לבע"ח
ודאי שאם לא היה זה קודם ותופס היו בעלי חובות
אחרים יכולים לתפוס אצל אשה היא ברצונה חליא או
ברצון אציה אם היא נערה או קטנה ואם היא או אציה
מתרנים לאחד אין כאן חוב לאחרים. ואמנם כל זה
בקידוש אשה בת חורין אצל זייעוד לדעת החוס'
בקידושין ד' ה' ע"א צד"ה שכן ישנה וכו' שיכול ליעדה
בע"ח ומה שאמרו אין יעוד אלא לדעת היינו שצריך
להודיעה אצל א"צ רצונה בזה ודאי הוה חז לאחרים
שהרי חז להאשה (ה) וגם לאחרים שהיתה מתרנית
להם אלא שגזירת הכתוב הוא ואם לבנו יעדנה והיינו
לבנו גדול אצל לבנו קטן שאין יעוד לקטן שוב מטעם
זכיה אי אפשר שזה הוא תופס במקום שחז לאחרים.

הערות הגאונים

האשה מתקדשת אלא מדעתה רק ברצונה הטוב מקבלת הקידושין
מיד השליח ומקנה עצמה לבעלה ע"י כסף הקידושין שקבלה מיד
השליח א"כ לא עבד השליח מידי דהרי אם הלוח בעצמו נתן
לשליח בשביל מלוה אחד בוודאי מצי קנה הממון בשביל המלוה
ואין יכולים בע"ח האחרים להוציא מיד השליח דלא אמרו רק
בתופס לבע"ח ולא נתן לו הלוח מדעתו. ועוד בלא"ה נראה פשוט
דהא דאמרנו תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה היינו
שכ"ז שהמעות ביד השליח יכול הלוח או הבע"ח האחרים להוציא
מידו אבל אם כבר נתן השליח המעות ליד המלוה מה דעבד עבד
וכבר זכה בהם המלוה וא"כ בנידון דידן שליח בקידושין נמי תיכף
משקבלה המעות מיד השליח תיכף נתקדשה להבעל ומאן מרמה
לה מיניי ואין לסתור זה מהסוגיא דיטין (ד' י"א) דאמרנו שם
בש"ס דש"מ ממתניי [דאמרו חכמים דבשחרורי עבדים] [בימים
בקדמונים] אם רצה האדון לחזור לא יחזור] דהתופס לבע"ח קנה
אף בחב לאחרים ואף דהתם לחכמים דס"ל דזכות הוא לעבד
שיוצא מתחת רבו לחירות כבר נשתחרר העבד והוי כמו דכבר נתן
השטר שחרור להעבד דלא שייך חזרה עוד אבל אינו סתירה כלל
די"ל דמזה ראייה באמת לדעת הר"י דס"ל דאף דזכות הוא לעבד
ואינו רשאי להאדון לחזור מ"מ עדיין לא נשתחרר העבד עד דמטי
גיטא לידה ושפיר מקשה הגמ' דש"מ דהתופס לבע"ח קנה אפילו
במקום שחב לאחרים ומשני ג"כ שפיר דמשנתנו שאני דכל האומר
תנו כאומר זכו דמי ואף דגם באומר תנו פסקו הרמב"ם ובשו"ע
יו"ד בסי' רס"ז סעיף ט"ו דאינו יוצא לחירות עד שיגיע גט לידו
מ"מ מהני תנו לענין שאינו יכול לחזור וכמו שכי' הגר"א שם בס"ק
קל"ז ועי' בלח"מ ברפ"ה מה"ע משי"כ בזה. (חשק שלמה)
(ה) נ"ב ז"א דכיון שעפ"י הדין ביד האדון ליעדה אינו בכלל חוב
דאדון בשלו כעבד והיא משועבדת לזה עפ"י הדין, וגדולה מזה
מצאנו שמועלת תפיסת מלוה לצורך המלוה היכא שאינו חב
לאחרים ויעוין באשר"י מס' גיטין דין י"ט. (הגהות הגר"פ)

(ד) וכתבתי בצידו לכאורה תמוה דנראה דנעלם מדברי רבינו בעל
נו"ב ז"ל סוגיא ערוכה דקידושין ד' ס"ה ע"ב דמקשה שם
הש"ס על מ"ד דהמקדש בע"ח אין חוששין לקידושין אפילו שניהם
מודים דלמה לא אמרינן דהודאת פיו כמאה עדים דמי ואפילו בלא
עדים כלל ג"כ תהוי קידושין כמו בממון דלא בעינן עדים רק
בהכחשה ומתריצין התם לא קא חייב לאחרניי הכא קא חייב
לאחרניי ופירש"י הכא קא חייבה לאחרניי שקרובותיה נאסו בו
וקרוביו נאסרין בה ובחידושי הרשב"א שם כתב דר"ח פירש דחייב
לאחרניי הוא דנאסרה אכולי עלמא בהודאתה זו ואין לך מודה
שנתקדשה שאינה מחייבת לאחרים ע"ש הרי דס"ל להש"ס בהדיא
דזה שנאסרה אכולי עלמא וכן מה שנאסרו קרובותיו בה
וקרובותיה עליו שפיר מקרי חב לאחרים ואף שהיא בעלת בחירה
ואין אחרי יכולים לקדשה שלא מדעתה. והן אמת שהרשב"א שם
תמה דבין לפירש הר"ח ובין לפירש רש"י דמאי חייב לאחרים שייך
בזה דמאי אית להו עלה ומאי שייכו בה דנימא שהיא חייבה להן
בהודאתה אטו מי שהודה שמכר שדהו לאחרים אינו נאמן ומי
קרינן ליה מחייב לאחרניי וכו' והוצרך לדחוק ולפרש דאף דאין זה
חוב גמור לאחרים אך משום דאית בהו כעין חוב לאחרניי מסתמא
הוקשו לצד ממון שיש בהן חוב לאחרים שכתוב שם דע"פ שנים
עדים יקום דבר ע"ש היטיב בחידושי הרשב"א הרי דהרשב"א ז"ל
ג"כ סובר כסברת רבינו דזה שנאסרה לאחרים לא מקרי חב
לאחרניי מאחר שאין האשה מתקדשת אלא מדעתה והרי אינה
חפיצה אלא באיש הזה שהיא מודה שנתקדשה לו וכן בשליח
להולכה שמקבלת הקידושין מיד השליח הרי חזינן דאינה חפיצה
רק להתקדש להמשלח אין כאן חב לאחרים כלל ויפה כוון רבינו
ז"ל ויש לו תנא דמסייע לסברתו ואך דיש לתמוה על רבינו דלא
הביא לדברי הרשב"א אלו לסיע לדבריו. ואכן בעיקר קושיית רבינו
נ"ל דאפילו אינמא דמקרי חב לאחרים מ"מ לא שייך בשליח
תופס לבעל חוב כלל דהרי אינו מכריחה לקבל הקידושין דהא אין

שלדעת ר"י מיגאש ז"ל והרמב"ם ז"ל והרמ"ה ז"ל לא מהני צבירא כמו שכתבתי בראשונה א"כ נרפה גם כה הקנין ואין כה ציד צעה"ש להוציא בשטר זה ובעדים אלו. וא"כ גם מה שכתב אדוני מחמת שכתב בשטר וכתנאי וכו' משמע מלשון השטר שיש בו שום תנאי יש לומר שהיה בו תנאי שיתנו לו צניו חיה סך או חלק זכר אבל ג"כ בלשון גרוע כמו הלשון שבשטר. מכל הנ"ל נראה לענ"ד שאין כה ציד צעה"ש להוציא בשטר ובעדים הללו, ולכבוד אדוני אשרלו המשפט יודיעני ויצני וירני דעמו הרמה ומחמת נחילת כו' (א).

סימן כח

שנית מהגאון המחבר לחתנו הנ"ל

תשובה רב יוסף סיני ועוקר הרים ועושן צרורות כקימחא טחינא דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא. פלפולו עצום וסברתו נכונה. עיניו כיונים על אפיקי הש"ס והפוסקים. אין דבר סתום לפניו דלא שלט בו עינא. ה"ה כבוד אהובי חתני ידידי וחביבי כנפשי, כבודי ומרים ראשי, הרב המאור הגדול הגאון חריף ובקי המפורסם בעוצם בינתו ובקיאותו, ובחוש תרונה חכמתו. נ"י פ"ה ע"ה כ"ש מוהר"ר יוסף, נרו יאיר, והוא אור בהיר.

אחרי דרישת שלומכם הטוב אהובי חתני הנה ידעתי כי גדלה התמיה בעיניך אשר ענתי ענתי הדברות ולא השבחתיך דברי תורה על אודות השאלה אשר כתבת בעודך צק"ק יאצרוצ בעסק השטר חצי זכר שפעם הראשון השבתי לך ושוב שנית כאשר כתבת בשלהי חמוז חקל"ד לפ"ק לא כתבתי לך שוב תשובה. האמת אגיד כי אחרי שראיתי במכתבך ההוא שכבר עשית פשר בין הצדדים כראוי ונכון ואין הדבר נחוץ לשעה ואז הייתי טרוד בכמה טרדות אמרתי אקח מועד צעת הפנאי וצין כך ילא הדבר מלצי ומכתבך הנחתי צין שאר כתבי קודש ולא יכולתי למנוא, ואמנם עתה אני עוסק בהדפסת חיבורי והגעתי לפרק זה תפסתי ומלאתי דבריך הממוקים ואם כי דבריך נכוחים וטובים ישרים למנואי דעת ואין צהם נפתל ועקש אעפ"כ אהובי חתני ידידי אין אני זו מסכרתי הראשונה אשר אמרתי שאפילו לרב המנוא דאמר צפ' מי שמת דף קמ"ג ע"א צקני

הערות הגאונים

את וחמור לא אמר כלום ודימה המדרכי לזה מקנה דבר שצא לעולם עם דבר שלצ"ל והוצא צרמ"א צסי' ר"א סעיף ד' צהג"ה וכתבתי בתשובתי הראשונה שזה דוקא במקנה דבר שצא לעולם עם דבר שלצ"ל אבל ודאי דאחי שצוה אנו אומרים לרב המנוא לא קנה כלל שאנו אומדין דעתו שאינו רוצה להקנות זה בלא זה אבל במקנה כל מה שיש לו עם כל מה שירויח עוד כל ימי חייו אף שלא קנה מה שירויח אפ"ה קנה מה שכבר יש לו דצוה לא שייך לומר שאין דעתו להקנות זה בלא זה דהרי אינו ודאי שירויח כלל. כל זה כתבתי בתשובתי הראשונה ויפה כתבתי ומה שהשגת אתה על זה בתשובתך השניה שכתבת שנראה צדעתך שהמקנה הקפיד דליחול הקנין אכולא מלחא לא שיחול הקנין צלד זולת צד דהיינו שרוצה שיתקיימו דבריו דהיינו שאם לא יתוספו נכסים יטול חלק צנכסים שיש לו עכשיו ואם יתוספו יטול גם צנכסים הנוספים על אופן זה הקנה על הספק וקפיד אקיומא דכולא מלחא ולא שיהיה קנינו צקיום מקצת וציטול מקצת והראשונים דנקטו להקנות לזה בלא זה היינו גבי קני את וחמור ואין צדי נמי צעוצדא דידן קפיד על קיום דבר צדצד ולשון הפוסקים מיגו דלא חל ורוצה צקיומו של כל הקנין על כל הדברים על הספק, עד כאן לשונך הזהב. והנה אהובי חתני מי לא יודה שיש מקום לומר כן אבל אכן הכי קאמרין מלחא דרב המנוא גופיה חידוש הוא דנימא דקפיד שלא יקנה זה כי אם כשיקנה גם החמור. והפוסקים שדימו שוב לזה דבר הנקנה להקונה ודימו דבר שלצ"ל שהוא דבר הנקנה לחמור שהוא הקונה ג"כ חידוש הוא ואין לנו להרבות במחלוקת ודי שאנו אומרים שרב המנוא חולק על רב נחמן כי אם דבר הצרור שלפי דעת הנומן ההוא שחמור יכול לקנות א"כ היה צעניו ודאי שהחמור יקנה אמרין שלא היה דעתו להקנות לפלוני כי אם כשקונה גם החמור ושוב דימו הפוסקים במקנה דבר הנקנה עם דבר שאינו נקנה וג"כ די שיהא כיוצא דרב המנוא אבל בצפק אין לומר שהקפיד שהרי אפי' לפי דעתו שיכול להקנות גם דבר שלצ"ל מ"מ ליכא למימר דקפיד על זה לגמרי שהרי גם לדידיה ספק שמא לא יצא לעולם כלל ומנ"ל לומר דרב המנוא סובר כן בצפק ואולי גם צקני את וחמור הוא דוקא בחמור שיש צעולם אבל אם אמר

בההיא הנאה דקמתאנהי אהדדי גמר ומשעבד נפשי כדאמר' לענין מתנה ש"ח להיות כשואל בההיא הנאה כו' ואמרין נמי בערב בההיא הנאה כו' ובקרקעות קני ובמעות נשתעבדו ע"ש ומבואר מזה דלא כדעת הנוביי בזה וכן מוכח בתוס' ד"ה חליבת כו' (כתובות ק"ב ע"א שהוכיחו מזה דגמר ומשעבד ע"ש).

(הגר"מ ראבינאו)

סימן כז (א) חקרו הוא וחתנו הגאון אם הן הדברים הנקנים באמירה במילי דפסיקתא משום אומדן דעת דגמיר ומקנה או גם תקחז"ל (ובסי' כ"ח) ד"ה עוד כו' מהא בסד דגמיר ומקנה באמירה כו' ע"ש ונעלם מהם לשון (הבעה"ת שעד ס"ד ח"א) ועוד דמילתא דלא משתעבדי בעלמא בשום צד לא מהני עמדו וקדשו דלאו תנאי ב"ד הוא אלא מילתא דטעמא הוא

הקדמה

אחי ועמי, חופשי התורה ולמודי, ראו לפניכם ספר תולדות אדם הגדול בענקים, הלא הוא הגאון הקדוש המפורסם בדרכו, בק"ש מרן יוסף מפוזנא זכרו לברכה, חתן המלך הגאון האדיר בעל נודע ביהודה ז"ל [המנוחא בשו"ת טוב"י רביה פעמים] סידורים נחמדים על כמה מסכתות מהש"ס אשר עד הגהה ה' בכחוכים עמונים וגוונים באור ספרי, והנה להדפוס בשבט המגיע לכחכים ההם, ולספר מגדול יקר חפצת מחברם, אך למותר הוא כי מי כל בשר אשר לא שמע את שמע חכמתו, לדרכו ותורתו, אשר בחוץ תרונה, וספאץ האירה מכבודו, עוד בחיים חייתו, בעת אשר מלאה ספאץ דעה, בזמן הגאון בעל טוב"י ז"ל וסיעתו נאמי וגדולי ישראל זכרם לברכה, ויוסף ס' המשיך, וכל חכמי דורו חדרו לקראתו, ושמעוהו אלוף לראשם, ובשם הכבוד, מופה"ד כחרהו, אפס, לאמת הדבר כי החידושים ההם לאלא רעיוני הגאון ז"ל, ועל דרכי יוסף ילדו, הגני עורך סירותי אלה, להודיע לדקתם בקהל רב, והגני מעיד מה שראיתי בקטני, כד הינא כבר י' שיכסר, אחרי אשר נלקח ממני מחמד עני, אלא הרב הססיד המפורסם מו"ה שפחה זללה, בשנת תרכ"ו הייתי בק"ש ברדא, עיר תולדות א"ה הרב ז"ל, ובקרתי שמה את כבוד הרב הדיין המזוין מו"ה פנחס מגלי הלי ז"ל, הגיד לי הרב מוהר"מ, כי בעזרון א"ה הרב ה"נ מו"ה משה ז"ל האבד"ק זבאריב, [הוא אחי המלך רבינו הקדוש והטוב מוהר"מ ה"ש האבד"ק לאנו ז"ע], החנוכס אבן יקר ספיר גזרתו, כת"י חידושים מפוזרים על כמה מסכתות מהש"ס, גיוסם להגאון מוהר"י מפוזנא ז"ל, ובקבלה בידו, כי התה כתיבים באצבע איש אלקים, הגאון מוהר"י ז"ל כתב ידו ממע, ועוד כת"י אחד על ת"ע, לאחד מקדושים ושמו לא נודע לי, והכ"ק ההם פונחים בנני הרב הגאון המובהק, מוהר"ש קלוגער ז"ל, אשר שאל אותם מא"ה הרב ז"ל, ונשאלו תחת ידו, כה דיבר אלי האיש הרב מוהר"מ ז"ל, הדברים ילאו מפז * ומלאו את חררי לבבי גיל ועונג, כי אף אם אמנם הייתי אז עלס דך בשנים, נתן ס' לי לב לדעת אף יקר ערך כ"ק האלה, ואקד ואשחיה לה' על כי חבלים נפלו לי בנעימים, וסלכתי בחברת הרב מוהר"מ ז"ל להגאון מוהר"ש ק, ומאלל ה' כי נחנני לון בעיני הרב ז"ל, וכה אמר לי במחק שפתי, אשמח מאוד לראות בן לאותו צדיק חביב הרב ז"ל, והא לך הכחכים ההם כת"י הגאון מוהר"י מפוזנא ז"ל, האחדים מפז רב, נחנים נחנים המה לך, מורשה מאשוחך נוחי עדן, וכנה זה חמשה עשר שנים חלפו ועברו מני אז, והכחכים ה' פונחים באור ספרי, עד כי בעזרת ה' הגיעה העת, לגלות פניי אמרות טהורות מערימת הזמן אשר כסה בעדס זה רבות בשנים, והקרה ה' לפני מקרה טהור, את כבוד יירי הרבני הגניד המופלא ברכת ה' מלא, כ"ש מו"ה שמואל שערהגבלום נ"י מק' רישא אשר הוא נעע נעמן בין ונכד להגאון המחבר ז"ל, וכאשר הגדתי לו מהחמדה גנוזה הלז, ביקש ממני לתת הכחכים לידו והוא ישחדל להוציאם לאור, בכל לבבי דרשתי לבקשתו כרצויו, ועשיתי עמו חווה נגד אופנים ידועים ומסרתי הכח"ק לידו להעלותם בדפוס, ובדרך כוא לה' בעד חסדו אשר עשה את המת ואח החי, אשר חי היא עודנו בארצות החיים, להציב ציון לנפש רבינו המחבר ז"ל זכר עולם אשר לא יכרת, למען ירובצו שפחיו בקבר, (ועל הטוב יזכר כבוד יירי המדפיס ש"ב הרב החריק המפורסם וכו' כש"מ יוסף פרידמאן נ"י אשר ערם ויגע הרבה בהעמקת הספר, יחי שמו מבורך, והנה ה' עס לבבי להדפיס גם איזה הערות ומיקונים אשר טנן ה' אחי להג' את ספר התורה הזאת, במקום שדברי רבינו המחבר ז"ל צריכים קצת חיקון, אמנם מסיבות שונות לא אסחתי מילתא, וקימתי בנפשי מלות המלך החכם במקום גדולים וכו' והנחתי שדברים כמות שהן בלי הוספה ומגרעת והנכוני' ישישו למנוח חפץ) ועתה בכל לבבי אברך את ה' ברוך שהחני וקימתי והגיעני לזמן סזה, לראות הספר הגדול הלזה כלל יולא בחדרו מבית הדפוס לשמחת כל חובבי חוה"ק, ואתם אחי ורפי יראי ס' וחושבי שמו משט וקחו לכם את ספר התורה הזאת להביא ברכה אל חון בחיכם וברכתם גם אחי אשר שלחני ה' למחיה ובאמצעתי ילאו דברי קודש אלו לאור עולם :

ואפריין נמעי' לכבוד יירי ה' ויירי כל בית ישראל, ה"ה הרב הגדול המפורסם כש"מ משה בערינשטיין מק' לבוב סיו, אשר נעובו הדשני להעתיק את עוזאת רבינו הגאון המחבר ז"ל, הנמצאת

המקנא פרק ראשון סוטה

ב.

עין משפט
גור מצוה

א אמר ר' אלעזר כוונה
הכלה א' כוונה עין
טוטה"ע א"ע כוונה
טוטה"ע א"ע כוונה
ב ב' מ"י שם הלכה ד
טוטה"ע שם טוטה"ע ד
ג ג' מ"י שם הלכה ד
טוטה"ע שם טוטה"ע ו
ד ד' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע ד
ה ה' מ"י שם הלכה ד
מלכות טוטה"ע
ו ו' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ז ז' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ח ח' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ט טוטה"ע שם טוטה"ע
ק קטע טוטה"ע

תורת אור השלם
א (א) כי לא יעז שבת
הרשע על גורל
הצדיקים לשון לא
יחזיקו הצדיקים
בגלותם
ב אלהים מושב
יחידים ביהמ"ק
אסירים בבושלות
סוררים שבת צדיקה
חלילה לה
ג ושבב ורע ונגלה
מעני אשה וסורה
ורא נפלאה ועד אין
בה הולא לא נחשקה
בפניה
ד לא יקום עד אשר
באיש קדש עון וקל
באשר בכל האשר
הקא על פי שני עדים
או על פי שלשה עדים
יקום קדש (ו' ב' י' יו')

תוספות שאנן

אסורה לביתה פירש
הקונטרס מספק
מליפין לקמן כי תחת
אשה ועמלה אחר
שקורה נעלה
שקורה נעלה על שום
נעלה או יבשה ואחר
שקורה נעלה בתרומה
לשון הקדש והיה הרה
מציא למיזר האסורה
לכונן אלא אגב דאגב
לעיל ומותר לאכול
בתרומה תנא נמי ראסורה
לאכול בתרומה לעיל
לא מריירי בריך בעל כחו
שראה מותרת לביעה:
ואם מת אסורה ולא
מתביבמת, ובגמרא יליף
מנא לן והיה נמי הרה
מצא למיזר בתרומה
רבי' וביה גיטות
תוכה ולא נשאל רביה
אומרי שאנין גיטות
תוכה אלא כמסורה
מריירי הכא: גמ' מבדי
תנא מבדי סליק מאי
שנא דקתני סוטה
אפי' דאין סדר למשנה
בריש פ' ברש פ' רבא
מצינו: כל הרה
סוטה בקלקולה פיה
בניולה ויבשה נעלין
אחיה (מקום) למקום
שמעילן אחיה וקשר חבל
למעלה ממנו יורד עצמו
מן היין שזין חבל ליד
קלות רשע וואו גיס ל
לשון הקדש, המקנא
דיעבד אין לבתולה
היה, ומיהא ראיא
הבא בכוון המביא את
לאשה וכן השולח
היה אפילו לבתולה.

איידי דתנא גדרים תנא נמי נזיר דרבי' אגרידרי.
חיה והא דרבי' מסכת נזיר (ד' ב') אמר דלא תנא
ליה אלא אגב סוטה דרבי' וי"ל דלא קבעה בסדר נשים אלא אגב
סוטה ומשום דלמיה לנדרים קבעה בדר נדרים מ"ל. ומיהא אמרי
(א) לא קבעה אגב נדרים דהא בפ"ד
[נזיר] תנא משניות טובא דנמייר
בדרי נשים ובהפרת בעל ויש לומר
דעדיפא ליה למימר משום סוטה
דפרשיות נמי נסמכו ובריש מסכת
שבועות (ה' ב') דייק נמי בזה"ל:
המקנא דיעבד איין. וא"ת וכי
כל היכא דתני ה"א
בתחלתן לשון דיעבד הוא והא קמני
בסוף אלו עובדין (פסחים דף סט.)
ההולך לשמות את פסחו ובעבדו
זה פרק השוכר (דף סט.) המניח
עובד כוכבים בתנאו דמסיק
בשעתה קמייתא דשמיטת חולין (ט)
(ד' ג') דנמייר לכתחילה וצדקין ב'
דשמיטת חולין (דף ט.) (א) השומט את
המסוכנת וצדקין קמח דבדק (ד' ו')
השומט את המסוכנות ומלא כה צינים
גמדות ויש לומר דכל היכא דאיכא
למילת (ג) בלשנה דייק הכי כגון הכא
ובריש פ"ב דשמיטת חולין (דף ט.)
והסמך נמי בפ' קמח (דף טו.) השומט
בגמל יד וצ"ל קמח דבדק (ד' ו')
השומט מיה ועוף וצדקין דבדק וצ"ל
חזית (שם דף קמ.) הרוחץ במי מערה
או במי טבילה (ב) ומיהא היכי דייק
מהכל דאסור לקנות אמרי לא
מתרן המקנא שבה דמתרן בפ"ק
דבילה (דף ו') ועל כרחך אית לן למימר
דהכל ממשע ימירל דייק מדפרשי':
הא בוג ראשון הא בוג שני. חיה
צ"ל ואלו מגלחין (מ"ק דף
טו.) דלמך שמואל מותר לרסם בחלו
של מועד שמה יקדמו אחר קפריץ
ליה מהכל ארבעים יום קודם יצירת
הולך למלא לא מוקי ההם מלמיה
דשמואל בוג שני:

קודם יצירת הולך. נראה לרבי
קודם יצירת הולך בין אם לא
נולדה הנקבה עדיין בין אם נולדה:
אבל בשומאה עד אחד דמיזר.
חיהא דרביה איכא למימר
איכאפל אכל בטומאה צדיקין ב' תרי
ומשום דאוסרתה איסור עולם ואי לאו
ממתני' דמייתי מהיכא פשיטא ליה
למימר הכי וי"ל דעדיפא ליה טומאה
מקנייה וסמיהא אף על גב דאוסרתה
איסור עולם משום דרגלים דכר:
כל

הכתוב מדבר או אינו אלא אפילו באחד ת"ל (א) לא יקום עד אחד באיש

כמושבע

אמר ר' אלעזר כוונה
הכלה א' כוונה עין
טוטה"ע א"ע כוונה
טוטה"ע א"ע כוונה
ב ב' מ"י שם הלכה ד
טוטה"ע שם טוטה"ע ד
ג ג' מ"י שם הלכה ד
טוטה"ע שם טוטה"ע ו
ד ד' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ה ה' מ"י שם הלכה ד
מלכות טוטה"ע
ו ו' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ז ז' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ח ח' מ"י שם הלכה ד כוונה
שם טוטה"ע שם טוטה"ע
ט טוטה"ע שם טוטה"ע
ק קטע טוטה"ע

חשק שלמה על תוספות שאנן (6) נראה דל"ל דרבי' דרבי' כוונה דרבי' כוונה
תלמוד בבלי עזר והדר - יט סוטה / תלמוד בבלי (עמוד 3) {743502}

המקנא אשתו. לשנה דקרא נקט וקנא את אשתו (במדבר ה)
ולקמן בגמ' (פ) מפרש מאי לשון קניי (ב) ובמתניתין מפרש
כ"ל מקנא לה אומר לה אל חסדתי עם איש פלוני: מקנא לה ע"פ
שנים. אם כן לה להקנותה נזיר להביא שני עדים שאמר לה בפניהם אל
חסדתי עמו ואם לא קינא לה בפני
שנים אינה נאסרת עליו בסמיכתה
ואינו משקה: ומשקה ע"פ עד או
ע"פ עצמו. ואפי' אין עדים שנאסרה
אלה עד אחד או הוא עצמו אומר
רציתי שנאסרה אחר שקינאתי לה
נאסרת בסמיהא עד ששמה ולקמן (ב)
ילפינן מקנא שמיכתה אסורה
עליו מספק: ר' יהושע אומר. נזיר
ב' עדים אף לסמיכתה: ודברה
עמו. שלם במקום סתר: עדיין (א)
מותרת לביתה. לשמש עם בעלה:
וטותרת בתרומה. אם אשת כהן
היא: כרי טומאה. מי הערלה:
אסורה לביתה. מספק דליפנין לקמן
(ד' ב') שלם וטמאה"ל אסורה
בפרשה וקנא את אשתו ויהא טמאה
ונאסרה ויהא (ב) טמאה תחת אישה
וטמאה אחר שאסורה לבעל ואחר
שאסורה לבעל אם ימות בעלה או
יגרשה ואחר שאסורה למרומה: ואם
היא. קודם שהשקה ואין לו בנים
והיא וקנא לה לבית: חולצת. לישנא
לשון ולא מתייבמת ובגמרא (א) יליף לה:
גמ' מבדי תנא מנזיר קא שזיק.
כן מדר המטה סוטה אחר מיר:
מאי תנא דתנא טומאה. מאי תנא
במיר דדמי לטומאה דתנא סוטה
במיר: בקלקולה. ציוולה ובשמה
במיר וקנא אותה דקמני מתי' (לקמן
דף ו') קושר חבל למעלה מדמיה:
יור עצמו מן היין. שהין מציא לדי
קלות רשע והוא גרס לה: חיהא
בזה והדר נזיר. שזיק היא סמיכת
פרשמייהו: ותנא המידר. פרק הוא
בכבוד (א) המדיר את אשתו ואיירי
דליירי בדמיה תנא נדרים אחר כהו'ו
ואיירי דתנא נדרים תנא נזיר במיר
שאף המירות כהא על ידי נזר והדר
תנא סוטה במיר: לבתולה. א.
מדלא תני רבי אלעזר אומר מקנא
דס לאשמועז על פי שנים: אסור
בנאסות. מצינו עמלן לדי מנר ואת
אשתו לדי נזיר ואפי' היא טמאה:
ב' (ד) פתח. כשהיה בל לדרוש פרשת
סוטה: מוויגין אשה לפי מעשיו.
נעוטה לנזיק ופרוה לנשע: כי לא
ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.
אין מוויגין ממשתל רשע בגורל צדיק:
וקשין. לפני המקום: ציוויה. הק
לפי מעשיו: בקריעת ים סוף.

המקנא אשתו. לשנה דקרא נקט וקנא את אשתו (במדבר ה)
ולקמן בגמ' (פ) מפרש מאי לשון קניי (ב) ובמתניתין מפרש
כ"ל מקנא לה אומר לה אל חסדתי עם איש פלוני: מקנא לה ע"פ
שנים. אם כן לה להקנותה נזיר להביא שני עדים שאמר לה בפניהם אל
חסדתי עמו ואם לא קינא לה בפני
שנים אינה נאסרת עליו בסמיכתה
ואינו משקה: ומשקה ע"פ עד או
ע"פ עצמו. ואפי' אין עדים שנאסרה
אלה עד אחד או הוא עצמו אומר
רציתי שנאסרה אחר שקינאתי לה
נאסרת בסמיהא עד ששמה ולקמן (ב)
ילפינן מקנא שמיכתה אסורה
עליו מספק: ר' יהושע אומר. נזיר
ב' עדים אף לסמיכתה: ודברה
עמו. שלם במקום סתר: עדיין (א)
מותרת לביתה. לשמש עם בעלה:
וטותרת בתרומה. אם אשת כהן
היא: כרי טומאה. מי הערלה:
אסורה לביתה. מספק דליפנין לקמן
(ד' ב') שלם וטמאה"ל אסורה
בפרשה וקנא את אשתו ויהא טמאה
ונאסרה ויהא (ב) טמאה תחת אישה
וטמאה אחר שאסורה לבעל ואחר
שאסורה לבעל אם ימות בעלה או
יגרשה ואחר שאסורה למרומה: ואם
היא. קודם שהשקה ואין לו בנים
והיא וקנא לה לבית: חולצת. לישנא
לשון ולא מתייבמת ובגמרא (א) יליף לה:
גמ' מבדי תנא מנזיר קא שזיק.
כן מדר המטה סוטה אחר מיר:
מאי תנא דתנא טומאה. מאי תנא
במיר דדמי לטומאה דתנא סוטה
במיר: בקלקולה. ציוולה ובשמה
במיר וקנא אותה דקמני מתי' (לקמן
דף ו') קושר חבל למעלה מדמיה:
יור עצמו מן היין. שהין מציא לדי
קלות רשע והוא גרס לה: חיהא
בזה והדר נזיר. שזיק היא סמיכת
פרשמייהו: ותנא המידר. פרק הוא
בכבוד (א) המדיר את אשתו ואיירי
דליירי בדמיה תנא נדרים אחר כהו'ו
ואיירי דתנא נדרים תנא נזיר במיר
שאף המירות כהא על ידי נזר והדר
תנא סוטה במיר: לבתולה. א.
מדלא תני רבי אלעזר אומר מקנא
דס לאשמועז על פי שנים: אסור
בנאסות. מצינו עמלן לדי מנר ואת
אשתו לדי נזיר ואפי' היא טמאה:
ב' (ד) פתח. כשהיה בל לדרוש פרשת
סוטה: מוויגין אשה לפי מעשיו.
נעוטה לנזיק ופרוה לנשע: כי לא
ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.
אין מוויגין ממשתל רשע בגורל צדיק:
וקשין. לפני המקום: ציוויה. הק
לפי מעשיו: בקריעת ים סוף.

חשק שלמה על תוספות שאנן (6) נראה דל"ל דרבי' דרבי' כוונה דרבי' כוונה
תלמוד בבלי עזר והדר - יט סוטה / תלמוד בבלי (עמוד 3) {743502}

סימן קה סעיף א' אן וקדם אחד ותפש בו' לא זכה. פירוש, הלא שתפס בשבילו לחוד לא זכה, אלא כולם חולקים בו כאלו הוא עדיין נזיד הלוה. דאע"ג דזכין לאדם שלא בפניו, היינו דוקא היכא שאין בנאותה זכיה חוב לאחרים, או שהלוה נתנו מעצמו לאחר לזכות לאחר מהמלוה

דהרשות לאדם ליתן את שלו לזמן שירצה, וכמו שכתבו הטור והמחבר בסמון סעיף ג': בן שכל התופס לבעל חוב בו' וכתב רבינו ירוחם [מישרים] נחמי כ"ג, ראובן ששלח שליחו ליקח יין מהגוי בחובו, וכן עשה, ומשכו והגזיחו על העגלה, וכשהציאו לעיר נתנו לשמעון שהיה חייב לו ג"כ, שזכה שמעון, וע"ש שנתן טעם לזכירו. דרמי משה סוף סימן זה*:

תומים סק"ד
קצנה"ת סק"ה
משה"א סק"ה

סימן קה
דין התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים
[ונפקד שחפס הפקדון בשביל הבעל חוב]

ובור סעיפים

א הלוה שחייב לשנים או יותר ואין לו כדי לפרוע לכולם איקדם אדם אחד ותפס מהמטלטלים של לזה כדי לזכות לאחד מבעלי חובות לא זכה לישכל התופס לבעל

חוב לאחרים לא קנה איאפילו עשאו

סימן קה (1) תוספת מהרור באה"ג.

סימן קה סעיף א' אן ואפילו עשאו שליח בו'. כן כתבו הפוסקים, והשיגו על פירוש רש"י [ב"מ י' ע"א ד"ה לא קנה]. ועיין צ"ח [סעיף א'] שכתב למדן דברי רש"י, בהרשאה, ותמה על הר"ש [שם פ"א סי' כ"ז]*. ואין דבריו נכונים, שהרי הציא הר"ש ראייה ממציאה, והתם לא שייך הרשאה דמי יאמר לו לאו צעל דברים ידי את. ועוד, בהרשאה לא שייך אלא נגד הלוה שלא יאמר לו לאו צעל דברים ידי את,

וכיון דהכא (חייב לו) [*החייב [לו] אינו תובע לו], לא שייך לומר לאו צעל דברים ידי את, וכמ"ס הר"ש [שם] על דברי הר"ק [בחושיבה] ומציאו צ"י [סעיף ד'], וזו"ק. ועיין בתשובת ר' אהרן ששון [תורת אמת] סי' ס"ו שהציא הריטב"א דס"ל כרש"י, ופירש דרש"י מ"יירי נשלים צעדים, וע"ש דכתב דמ"י למימר קים לי כרש"י וריטב"א

תוקן ע"פ
משה"א
סק"ב, ובעיני
ברא"ש
שלהלן, ביד
אפרים ואלפי
ישראל תיקנו
הדבא הלוה
מודה שהוא
חייב לו.

ביאור הגר"א

סימן קה סעיף א' א. (ליקוט) ואפילו עשאו שליח. עיין בלר הגולה [אות ב']. ועיין תוס' שם [ב"מ י' ע"א ד"ה וילמא מר כו', ודיק רב נתמן בגמרא שם דהא מציא כו' ותמן כו', ומתמין עשאו שליח דקאמר תנה לי. הר"ש [שם סי' כ"ז] (ע"כ):

פתחי תשובה

סימן קה סעיף א' א. ואין לו כדי לפרוע לכולם. עיין בתשובת משכנות יעקב [חלק חורם] סי' (ל"ט) [מ"ד] במעשה שעיקלו בית דין מעות אצל אחד בשביל בעל חוב אחד, ומסר המעות ליד שליח בית דין בשביל זה, והטור ושו"ע שאין לו לפרוע כל החובות, אין הכונה שאין לו כלל, רק שקשה לו להוציא חובו וצריך טורח ולא יוכלו לגבות בקל, דאם יוכלו לגבות בקל, מה להם אצל זה, יגבו ממנו, אבל כל שיש קצת חוב בדבר, הוי חב לאחרים, כמבאר בראיות, על כן נראה נכון כמו שכתבתי שכולן שורין בזה ויחלוקו, ע"ש: ב. וקדם אדם אחד. עיין בתשובת רבינו עקיבא איגר [קמא] סי' קל"ג בענין ב' בעלי חובות וחצר של אחד מהם היה מושכר ללוה, ומת הלוה וגשאר מטלטלין בחצר, ונסתפק שם אם נידון לזה המשכיר לקדם וגבה, דאף לדעת הרמב"ם [פ"ו משכירות ה"ה] שהובא בשו"ע לקמן סימן ש"ג סעיף ג' דהוי חצירו של משכיר לזכות במציאה, ולדעת הש"ך שם [סק"א] דהרמב"ם ס"ל דבכל ענין הוי חצירו של משכיר אף שאינו דר שם, מ"מ יש לפקפק בנידון דידן, ד"ל כיון דחצר קונה מדין שליחות כדמסקינן פרק קמא דב"מ דף י"א [ע"א] דקטן מקטנה לא ילפינן, ומבואר בהר"ף [שם ה' ע"ב מדפי הר"ף] והרא"ש שם [פ"א סי' כ"ט] דה"ה באיש גדול, חצר דגברא לאו משום ידו הוא אלא משום שליחות, א"כ יש לידן דלא מהני זכיה חצר אלא בדבר שיכול לעשות ע"י שליח, אבל לענין תפיסה חצירי חצירי קדם וגבה, דאינו יכול לעשות כן ע"י שליח, אינו יכול לעשות כן ע"י חצירו, ומסיים דצ"ע לדינא. עיין שם עוד, והובא קצת בפתחי תשובה לאה"ע סימן ק"ב סק"ד. ועיין בספר שער משפט לעיל סימן ק"ד סעיף ד' [סק"ה] שחקר ג"כ בזה, ופשוט ליה דחצר עדיף משליח ומהני אף במקום שחב לאחרים, מהא דחצירו קונה לו מציאה כו', ע"ש. אולם בתשובת ר' עקיבא איגר שם דוחה ראייה זו, חדא, דזה אינו ראייה רק לשיטת תוס' [שם י' ע"א ד"ה א"ר יוחנן] שכתבו הטעם דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ולא הוי תופס במקום שחב לאחרים משום דאי בעי זכי לנפשיה, א"כ מוכח דחצר עדיף, משא"כ לשיטת הרמב"ם [בחיורושו] שם דמתרין דמציאה לא מיקרי חב לאחרים כו'. ועוד, דאף לשיטת תוס' נמי אין ראייה כו', עיין שם ה"ט: ג. לא קנה. עיין בתשובת ר' עקיבא איגר [קמא] סי' קל"ג שהביא תשובת מהר"ם אלשיך סי' ל"ז שכתב מסבירא דנפשיה בנידון שאלתו, דלא אמרו התופס לבעל חוב אלא היכא דחב לאחרים, אבל לא במונע ריוח לאחרים. והוא ז"ל כתב עליו, דלכאורה זהו דברי הרמב"ם הובא בשיטה מקובצת פרק קמא דב"מ [י' ע"א] דמתרין הא דתופס לבעל חוב לא מהני והמגביה מציאה לחבירו קנה, דהיינו משום דמציאה לא מיקרי חב לאחרים דהוי רק מניעת ריוח, אבל החוס' שם [דף י' ע"א ב"ה] אמר ר' יוחנן [כתבו חילוק אחר, דהמגביה מציאה לחבירו קנה משום דאי בעי זכי לנפשיה, א"כ מבואר דתוס' סבירא להו דגם מציאה מיקרי חב לאחרים. ואפשר דכונתו רק לגבי בעל חוב, דלגבי ידיה הוי פסידא, בזה לא מיקרי חב לאחרים היכא דמונע דתוס' סבירא להו דגם מציאה מיקרי חב לאחרים. ואפשר דכונתו רק דהתם, בגוף הנכסים אינו חב לאחרים, רק שהיה יכול להשתכר בנכסים דההוי בהם דהוא מילתא דאחי מעלמא, משא"כ במציאה, דבגוף הנכסים חב לאחרים, עכ"ל. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חור"מ סי' נ"ד שכתב שהוא מסופק היכא דבשעת תפיסה לא חב לאחרים, רק אח"כ בין תפיסה למסירה לידו נולד מזה חיוב לאחרים, אם קנה או לא. ואופן הספק נולד לו מ"ש הפני יהושע בגיטין ט' ע"ב אהא דכתבו רש"י [שם ד"ה לא יתנן] והר"ף שם [ה' ע"א מדפי הר"ף] דכל זמן שלא הגיע שחרור ליד העבד אינו משוחרר, דהיינו משום דאם ישתחרר מיד אפשר שיאצרו לו כמה מכשולים בביאח שפחה ואכילת תרומה והוא לא ידע ואשם, יע"ש, משמע מזה דאע"ג דעתה בשעת זכיה הוא זכות גמור, מ"מ כיון שיתגלגל מזה חוב בין שעת הזכיה לשעת הגעה לידו, מיקרי אין חבין אלא בפניו וכו', וא"כ יש ספק אם בחוב לאחרים נמי נימא, אע"ג דבשעה שתפס וזכה עבור זה היה זכיה גמורה לו ולא שום חיוב לאחרים, מ"מ אם אח"כ נולד מזה חיוב לאחרים, יכול לומר, כי היכי [ד]אם היה נולד חיוב להבע"ד עצמו, אע"ג דאנן סהדי [רבשעת מעשה היה עדיין ניתחא ליה, מ"מ לא יקבל ממך ולא קנאו עדיין, א"כ הו"ל עתה תופס במקום שחב לאחרים כו', ע"ש עוד: ד. ואפילו עשאו שליח. עיין באר ה"ט [סק"ב] עד ומה יצא לו דין דמי ששכר לאחד שיתפוס כו'. ועיין בספר קרבן נתנאל פרק קמא דגיטין [סי' י"ג] אות (ס"ט) [ד"ן]

חידושי חתם סופר

סימן קה ש"ך ריש סק"א. נ"ב, עיין הפלגה קונטרס אחרון [אחרים] סימן י"ג ס"ק כ"ח. [מהגאון כתב סופר]:

חידושי רעק"א

סימן קה סעיף א'. שכל התופס לבע"ח במקום. נ"ב, ובספיקות היכא דמהי תפיסה ותפס אחר בשבילו, י"ל דמהי, י"ל כיון דלמי ודאי מחייב לאחרים דהא אפשר דהדין כן דשיין לזה. תשובת מקור נכון סי' ס'. ועיין בתשובת פני משה ח"א סי' ז"א דכתב לזכר דתפיסת קים לי לא מהני רק צע"ד עצמו ולא נאחר בשבילו: שם. ואפילו עשאו שליח וכתב. נ"ב, וממילא ה"ה בלא התופס זה נותן לתפר של בעל המוכר לא זכה בה, כיון דמלך מטעם שליחות איננו צ"ל [ב"מ י' ע"ב] הוי רק נשלים שמכר לשליח, וזה נעומד נגד שדה דהוי יד כמבואר בפרק קמא דמלע"א [י"ב ע"א], אלא לדעת הנמוקי יוסף שם [ה' ע"ב מדפי הר"ף] דמלך המשמרת נדבר שזכות ה"ל לו היכא מלך אריכתא, ועיין ש"ך לקמן סימן רמ"ג סק"י, א"כ אם נתן זה התופס לא זכה בה משמרת, וזה נ"ב, אלא אם נתן לתפר שליח משמרת ואינו עומד נגד שדה, אף לשיטת הר"א לקמן סימן ר"א [שם א' בהג"ה] מ"מ הוא רק מטעם שליחות ולא מהני הכא, ודוק. והנאמן צעל בית מאיר השיב לו [שורת בית מאיר ע"י ל"ה] ד"ל דיקוד מופס לבעל חוב דלא קנה, דהוי כעין א"ן שליח דלכך ענינה כיון דחב לאחרים, וזה לא שייך נאמר: ש"ך בחחילת ס"ק א'. ואפילו עשאו שליח. נ"ב, עיין בתשובת פני משה ח"א סי' ז"א:

שלחו ערוד השלם <מהדורת פריעדמא> - כד חו"מ ח צו - קלב / קאר, יוסף בן אפרים {עמוד 92} {743502}

הורפס מאתר אוצר החכמה

וְגַם זֶה אִינוֹ נִכּוֹן צִיִּינִי, דְּמָה לִי שְׁלִיחַ בְּעֵינִים אִלּוּ לֹא. וְעוֹד, דְּמִשְׁמַע ^[ד] צִפְרֵק הַכּוֹמֵץ [כְּתוּבוֹת פִּדְ"צ"ב] נִמֵּי עָשָׂאוּ שְׁלִיחַ בְּעֵינִים וּפִסְ"ה לֹא מֵהֵי. אֲזַל לְפַעַ"ד [נִרְאָה] לִישַׁן כּוֹמֵץ רִשְׁ"י לֹלֵא קִשְׁיֹא מֵהַ שְׁהִקְשׁוֹ עָלָיו הַמּוֹס' [ב"מ שם ד"ה חוּפֵס] וְהַפּוֹסְקִים, מִשּׁוֹם דְּבִלְאָ"ה נִמֵּי חִיקָשָׁה

למה פירש רש"י כן צפרק קמא
דמניעא ולא צפרק קמא דגיטין [י"א
ע"ב] דהתם עיקר מילתא דחופס לבשל
חוב. אלא נראה לי כונת רש"י,
דפשיטא דדציבורא בעלמא שאומר לו
(לחופס) [לחפוס], לא הוי שליח,
וכדמוכא ממחיתין דתנה לי [ב"מ ט'
ע"ב], אלא מ"ס רש"י מאחר שלא

עשאו שליח למפוס, כונתו ששכרו להיות שלוחו למפוס, וכונת רש"י צוה
 דלע מיקשי מאי משני ההם בפרק קמא דמגילה [י"א ע"א] שאני פועל [*ירדו
 ביד בעל הבית, והא פשיטא דלין פועל משועבד לבעה"ב כעבד כנעני
 דנימא (דהני) [*י"א דהוי] כיד בעל הבית עממו דהא מליאות עבד עברי לעממו
 ושמ"יב ע"א], אלע ודאי שאני פועל ששכרו ללקט מליאות דמליאות בש"ס
 לקמן [דף י"ב ע"ב], נמצא דהוי שלוחו, ויזין ששכרו להיות שלוחו הוי
 ידו כידו, כן ג"ל ברור כונת רש"י. וא"כ לא קשה מהך דימר בר חשו
 דפרק הנותן [כחובות שם], דהתם רק אמר לשלוחו ולא שכרו לך. ועל

פי זה מוכח, דמי ששכר לאחד שימסור בעדו מבעל חוב, ומסר, קנה אפילו בש"ס ממאי דפרין [ב"מ] דף י"א ע"א מפועל, אלא שהבינו דברי רש"י בכתב חתומה ר"מ אלשיך סי' ל"ז וסי' ק"ט [ק"ש]. ועיין בחשובה מהרשד"ם ז"ל ובי' ג' פשיטה. עיין מ"ש בסמ"ע ס"ק ג', עד, חזו ולא כמ"ש ב"י סי' כה. האריך להשיג בזה על הב"י והעיר שושן. וזה שנים חשבתי כדבריו הב"י והעיר שושן*, לכיון לאית ליה זכיה בהגהה זו, וזי נמי לתבירה מאן דאמר ללא אמרין מינו דעיי וזי לנפשיה וזי נמי לתבירה, מודה ז

תוקן ע"פ
משה"א סק"ב
יד אפרים
ושלחן הטהור
**תוקן ע"פ
יד אפרים
ושלחן הטהור

תומים
סק"א משה"א
סק"ב

תומ"ס סק"ג
קצוה"ת סק"ב
משה"א סק"ג

שליח וכתב לו הרשאה ¹⁶ אבל אפטרופוס קנה
דיד בעלים הוא.

ב⁷ אם הלואה חייב גם לתופס זכה בתפיסתו
זכ⁸ מגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי לחבריה*.

ציונים ומקורות סימן קה (א) טור סעיף ב' נשם ר"ת. (ב) טור סעיף ב' נשם ר"ח.

ש"ך כת"ר:
ע"ן נספר
אגודת חוב
דף פ"ה ע"ג
{קש"כ}

תומיס סק"ג
קצוה"ח
סק"ב

בכ"י צונו
תשובות
הר"ם אלשיך
על התיבות:
חוב לאחרים

סעיף ב' ג' מיגז דוכי אנפשיה. עין פרישה [סעיף ב'] שם כחצי והוכחתי להיינו דוקא דתפס כדאי חובו של עצמו, כגון ראובן שחייב לשמעון ולוי יהודא לכל אחד מאה זהובים, ותפס שמעון מראובן שיה מאה זהובים, דבזה אמרינן, לא מיבעיא אם תפסו כשצילו וכשציל לוי שכל אחד יקח מהתפיסה חמשים זהובים, דאמרינן מיגז דמהני תפיסה לנפשיה מהני נמי גבי לוי, אלא אפילו תפס כל המאה כשציל לוי לחוד, אמרינן מיגז דאי צעי היה תופס כל המאה לנפשו שהרי חייב לו ג"כ מאה, מהני נמי גבי לוי, אבל אם תפס משל ראובן שזה ק"ן זהובים ורואה לזכות בהמומר מהחובו

ללוי, לא מהני, כיון לנפשיה לא מצי לזכות בכולו שהרי חובו אינו אלא מאה. ואחת מהרצאות היא, שהרי דין זה נלמד מהא דאמרין [ב"מ י' ע"א] המגביה מציאה למצירו קנה מצירו משום דאי בעי זכי לנפשיה כו', ובעינן דומיא דהתם דאי בעי היה זוכה כולו לנפשיה, ע"ש ודוק. וזהו ללא כמ"ש הב"י [שם] דגם כזה אמרינן דמהניא התפיסה למצירו כיון דאיזת ביה לז זכיה לנפשיה, וגם בעיר ששן [סעיף ב'] פסק כן, ☆ ודצרי דחויין הן בעיני* :

מקום שכן לאחרים. ונראה שכל הפוסקים מודים לזה לדניאל, דהא מוכח כן
 שליח ולכן הקשו עליו, אבל לדניאל מודו למה שכתבתי, וכן נ"ל ברור. * עיין
 בלח חור"ם סי' ק"ן וסי' ר"ט (קש"ב), ונ"ע: סע"ה ב' ב) מיגור דאי בשי
 וגם הב"ח (סע"ה ב' חולק על הב"י, וכן בחשובת משאת בנימין (סי' ל"ב)
 ג, ועכשיו דקדקתי היטב בסוגיא פרק קמא דמזיעא ונלע"ד שהדין עס
 פילו יוסר ממה שיוכל לזכות לעצמו, דלע"ג דלא שייך מיגור, דהא אפילו
 יצא דחי לנפשיה מיד, וכי תחזירה אפילו מה דלא מצי למזכי לנפשיה,

עַרְךָ לָחֵם

סימן קה סעיף ב' בסופו. וזי לחבריה. בין שזכה לחבירו לבד בין שזכה לעצמו ולחבירו כשיעור שהיב לשניהם בבת אחת. [ב"י סעיף ב']
היה התופס ערב בעד החייב, דעת רשד"ם ז"ל (חומות סי' קנ"ג) דחשיב וזי

ביאור תגר"א

ב. אבל אפורטרופוס כ"ו. מלאמריקן גיטיקן נ"ב א' דרשא לדין לזוטות:
ג. דיד בעלים. וכל כה"ג קנה כמ"ס צ"מ יו"ד א', מ"ט הוי מופס כו'
שאי פועל כו': סעיף ב' ד. אם הלוח חייב. צ"מ סס ו' ע"א אמר ר'
יומן המגזיה כו', וע"ס צמוס' ד"ה אמר ר' יומן, וגיטיקן סס ו"א ע"ב]
צמוס' (ד"ה החופס), וכן כחציונות צמוס' סס [פ"ד ע"ב ד"ה ואמר]:

וּפֶסֶק דְּלִין שְׁלִיחֹת לְגוֹי, וְעוֹד, דְּהו"ל שְׁלִיחַ חוּסֵם לַצֶּעַל חוֹב וְכו', וְעוֹד, דְּדִילְמָא אֵלָּא בְּכַסֵּף, וְרַשֵּׁעַ לֹא מִיקְרִי שְׁמַעוֹן מִטַּעַם עֵינֵי הַמַּהֲפֵךְ בְּחִזְרָה, שֶׁהִיא חַיִּיב לִי

פתחי תשובה

שחמה על הש"ך. אמנם הביא בשם מורו הגאון מו"ה אברהם ברידא ז"ל שהסכים עם הש"ך לדינא ולא מטעמיה, אלא משום [ד]כיון דשכרו, אית ליה נמי זכות בהאי תפיסה, דבהאי תנאי שכרו אם יתפוס יטול שכרו, ומסתמא התנה עמו מכל מנה שיתפוס יהיה לו שכרו כך וכך, ויש לו זכייה בכל מה שתפס, וכיון דזכי בהאי תפיסה לנפשיה, זכי נמי לחבריה כו', ע"ש. [ומלשונו משמע, דאפילו לפי מה שחולק שם אות (ע') [ה'] על הש"ך סק"ב וכמו שיובא לקמן [סקסיה], מ"מ שאני הכא דאית ליה זכות בכל מה שתפס, וצ"ע] ועיין בתשובת חתם סופר חלק חנו"מ סוף סי' ק' [ד"ה וכל זה]. ועיין באר הגולה [אות ב'] מ"ש, ומטעם זה פסק רבינו מאיר, ראובן ששלח שלוחו כו', ופסק דאין שליחות לגוי כו', ועוד כו', ולכאורה טעם הא' תמוה דהא זוכה בשביל ישראל, וכן תמה בתומים סק"ד, ע"ש. ועיין בתשובת רבינו עקיבא איגר [קמא] סי' קכ"ט [ד"ה ומכל] שכתב לישב דס"ל לרבינו ירוחם כתוס' בב"מ דף ע"א ע"ב כד"ה בשלמא, דהוי נמי שלוחו המזוכה, וכן נראה כונת תוס' גיטין דף י"ג ע"ב כד"ה בעמד משלתן כו', אולם דעת הריטב"א הובא ברש"י מקובצת ב"מ שם דלא לתוס', ולדינא צ"ע, ע"ש: ספיק

באר הגולה

ושלח כדברי רש"י וז"ל (ובית י' ע"א ד"ה לא קנה). וכן"כ הבי"י (סעיף א') בשם
התוס' שם דף הנוכח (בד"ה תופס). והר"ן בפרק קמא דגיטין (ה' ע"א מדפי
הרי"ף). ורבינו ירוחם (מישרים) נתיב (ו') (ד' חלק ו'). ומטעם זה פסק רבינו
מאיר (הרוסנברג בתשובה. דפוס ברלין שער שני ט"ו ה"ה). ^{פ"ד} ראוּן ששלה שלוחו
ליקח לו יין מן הגוי בחצונו, וכן עשה, ומשכו והציאו על העגלה, וכאשר
הציאו לעיר נתנו לשמעון שהיה חייב לו כמו כן, וראוּן חוצה היין משמעון,
ו"ל (כ"ש) * (כרש"י בברכות ג' ע"ב ד"ה קנין גמור) לישאל במשיכה ולא מיד גוי
יב, וקו"ל בעל חוב מאחזר שקדם וגבה במטלטלי מה שגבה גבה. רבינו ירוחם
ובשם ר"ת. סעיף ב' ד. ז"מ דף ט' ע"ג. משמע דלכו"ע אמרנו הכי.

באר היטב

ב. שלוח. עיין בש"ך [ספ"א] כמה שממך דברי רש"י ב"מ, ומה יאל לו דין, למי
שכר לאחד שיתפוס בעדו מבעל חוב, והפס, קנה אפילו במקום שחז לאחרים, ונראה
שכל הפוסקים מודים לזה לדינא. ועיין בתשובות ר"מ אלשיך סי' ל"ו וסי' ק"ט.
ובתשובות מהרש"ם סי' ק"ג וסי' ר"ט, ו"ט. ע"ש, ובתשובת מהר"א ששון סי' ס"ו,
ובמנ"ט ח"ב סי' ר"י, וס"ג סי' נ', ובהרא"ח ח"ב סי' (ז') [צ"ג], ובמהרש"ך
ח"א סי' ל"ה וסי' ק"י וקנ"ט וס"ג סי' מ"ד, ובתשובת רש"ל סי' מ"ב, ובתשובת
מהר"מ גלאנטי סי' ק"י, ובמהרש"ד"מ חלק חו"מ סי' ק"ח קמ"ג קמ"ח ק"ג ר"ט
ר"י ספ"ה, ונחלק אה"ע סי' קס"ב, ובמהר"ט חלק חו"מ סי' ל"ה. ועיין עוד
במהרש"ך ח"א סי' ל"ו וס"ג סי' קל"ט: סעיף ב' ג. לחופס. כתב הסמ"ע [ספ"א]
דהיינו דוקא שחפס בכדי חובו, כגון שמגיע לכל אחד ק' זהובים, וחפס שזה ק' זהובים,
כזה אמרינן, לא מיעביא אס חפס בשבילו ושבילו חצירו לכל אחד נ' זהובים דלמרינן
מינו כו', אלא אפילו חפס כל הסך לחצירו לחוד, אמרינן נמי מינו דלי בעי היה חופס
לנפשו שהרי מגיע לו ג"כ סך זה. אבל אם חפס שזה ק"ג זהובים ורואה לזכות בתמורת
לחצירו, לא מהני, כיון דלא מצי הוא לזכות בכל הסך. ונראה, שהרי דין זה נלמד
מהמגביה מציא לחצירו דקנה חצירו משום דלי בעי זכי לנפשה כו', ובעינן דומיא

חידושי רעק"א

(דף ח' ע"א) ד"ה ושותפים שגנבו, דמשמע דסבירא להו דדוקא בגנבו יחד, אבל לא בגונב אחד לעצמו ולחצירו. ועיין במחנה אפרים הלכות שותפים ס' ח'.

שלחו ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כד חו"מ ה' (צז- קלב) / קארן, יוסף בו אפרים {עמוד 93} {743502}

הודפס מאתר אוצר החכמה

וידוע דידע חלמודא דאיכא לצרכה ערך ודמים כדאימא צפרק החובל (צ"ק לא, צ) וצפרק כיסוי הדם (חולין פז, א). ואין לומר דמשו"ה לא חשיב הצרכה שכירות משום דאין כאן מלוא דשמיטה אינו מלוא אלא כיסוי הוא דקרי לה מלוא, דזה אינו

דאע"פ כן הרי יש לצרכה ערך

עשרה זהובים אפילו כשאלו שם

המלוא רק הצרכה וכמו שכתבו

החוס' צפרק החובל (צנא קמא

לא, צ). גם אין לומר דאין

כאן שייכות לשכירות הצרכה

כיון שהצרכה חזיל ליה כיון

שנטרפה, דגם זה אינו שהרי

הטור חשיב שכירות מה שלוקח

הכרכשחא אף על פי שמוחא

הטריפה אינו לוקח וה"נ היה

לנו לחשוב כאן שכירות הצרכה

אע"פ שנטרפה ואריך עיון עכ"ל.

ואא"ו צמעד"מ כתב צטעמא

דלא חשיב הצרכה לשכירות כיון דניצלה אין לו שכל צרכה,

ואע"ג דקיימא לן דהיכא דנוטל שכל על הכשירות נמי הוא

שומר שכל, לא דמי דהתם כשנטרפה אין לו שכל אצל הפסד

אין לו וכיון כשניצלה הפסד הוא לו שמוציא שם שמים לצטלה

ואף דאנוס הוא לגבי שמים חשיבין ליה כפושע עכ"ל. ולי נראה

דאע"ג דצרכה הוא מערך עשרה זהובים אפילו הכי לא חשיב

שכל לגבי ש"ש, ומדע דהא בשומר אבדה (צנא קמא נו, צ)

פליגי רבה ורב יוסף אי שומר שכל או ש"מ, וטעמא דרב יוסף

משום דמרווח פרוטה לעני, ומיפוק ליה דמלוא לחודיה בלא

צרכה נמי הוא עשרה זהובים וכמבואר צפרק כיסוי הדם וכבר

נתקיים מלואו כהוגן בשעה שהגביה האבדה ונטלו תוך צימו

והרי הוא עשרה זהובים, אלא ודאי דאין זה שכל לשומר שכל

ומשום דמלוא לאו ליהנות ניתנו, ומהאי טעמא מכסין בעפר

איסור הנאה אע"ג דשכר מלוא שזה עשרה זהובים, וזה פשוט¹¹.

(ח) והטבחים שלוקחין הכרכשאות. עמ"ש (צסי' רכו סק"י).

(ט) שגיב"ה צדאי. כתב הרמב"ן דיני דגרמי בזה הלשון:

אי קשיא לך טעם שקלקל אמאי חייב צלמא הגרמה ועיקור

היזק ניכר הוא אלא שהיה ודרסה הא לא ידעא. לא קשיא

דכיון שלא שחט כראוי השמיטה עצמה היא ההיזק שאין זו

שמיטה אלא כמחזי ראשה צסיף הוא והרי ניכר בין חיה

לשחטה. ואם קשיא לך אם כן מפגל נמי לחייב דעיקר שמיטה

ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרינן הכי נמי לפסולי שמיטה

שכל שעשה לה פסול בשמיטה לא שחטה אלא נצילה, אצל כל

אפי' אית ליה כסף יכול לטקו בסובין ע"ש והוא דעת הרי"ף (צ"ק ז, ב) והרמב"ם. ואפי' לפי דעת חוס' פ"ק דצ"ק (יא, א) ד"ה אין שמים) בגנב וגזלן דנריך לטקו כסף דוקא אצל אומן אינו גזלן דלא קי"ל כר' מאיר דאמר דמעביר ע"ד צעלים נקרא גזלן. וכיון דאין לו אלא דין מו"ק

אם כן היכי מצי למימר צעה"צ

תן לי מזומנים ואפילו מו"ק

ממש אין צריך לטקו צמזומנים⁹.

אולם דברי הרמב"ם והשו"ע

נראה דקאי על האי שכתבו אם

השנה יתר על היציאה או

היציאה יתירה על השנה דנריך

צעה"צ לשלם היציאה או השנה,

ואם אמר צעל הכלי איני רוצה

צתקנה זו אלא טול שצחק ותן לי

דמי צמרי וזהו אין שומעין לו,

וכמ"ש הרמב"ם צפי' המשניות

(צ"ק פ"ט מ"ד) ו"ל: וענין שנה

והיציאה כו' וכל זה אינו תלוי בציון צעל הצגד אלא אפילו אמר

לו צעל הצגד כיון שעצרת על מאמרי תן לי מה שהיה שזה

צגדי צתחלה וטול לך הצגד לא יוכל לומר זה, לפי שאמרנו אם

השנה יתר על היציאה ואם היציאה יתירה על השנה היא תקנה

לכל אחד משניהם עכ"ל. והיינו דאע"ג דצבאר דוכתי היה יכול

לומר כיון שעצרת על רצוני לא איכפת לי צצחק ותן לי דמי

כלי לזה קאמר דהוא משום התקנה דנעשה לשניהם משום הכי

מוכרח צעל הכלי לשלם או היציאה או השנה. והראב"ד הוא

דמשיג בזה וכתב עלה דאין לזה טעם והיינו משום דלא מצינו

תקנה זו להכריח את צעל הכלי בזה ולא עשו תקנה אלא לטובת

צעל הכלי¹⁰. ועיין ש"ך (סק"ו) שכתב צהכרעת מוהרש"ל

כהראב"ד (פרק י מהלכות שכירות הלכה ד) וכתב עלה הש"ך

דא"כ שינוי קונה לאומן ע"ש דצבירא ליה להראב"ד כיון דלא

עשו תקנה זו לטובת שניהם א"כ ה"ל כמו צשדה שאינו עשוי

ליטע דאומר לו טול עניך ואבניך אע"ג דגבי קרקע לא שייך

שינוי קונה והרמב"ם לא אחי עלה אלא משום תקנה. ודברי

הרמב"ם והשו"ע פשוט וברור כמ"ש וכמבואר להדיא מדבריו

צפירות המשניות דקאי צעבר על דעת צעל הכלי ואיכא נמי

צצחא אלא דצעל הכלי אינו רוצה ליתן לו היציאה או שנה וכמ"ש.

ז ואם שחט צחנס. כתב צשלטי גבורים פרק הגזול (צנא קמא

כט, צ אות א) ו"ל: וראיתי צהגהת מרדכי מי שנסתפק אי

הצרכה חשיבא שכירות אי לא. ונראה מדעבא חלמודא דפטור

כי הוא אומן צחנס דלא חשיב לה לצרכה צענין זה לשכירות

עין לנתיבות: [ד] עיין נתיבות סק"ז שחולק ע"ז.

פיתוחי חותם

קאי על סוף דבריו של הרמב"ם בהלכה זו שכתב בזה"ל: וכן אם

אמר האומן הא לך דמי צמרך וכי' שאין האומן קונה בשבח כלי,

ועי"ז השיג הראב"ד דאע"ג דאומן קונה בשבח כלי הוא רק

כשעשה מדעת הבעלים אבל אם שינה כיון דאינו נוטל השבח רק

הוצאה, הוי רק כשכיר יום כיון דהוי יורד שלא ברשות. עיי"ש.

11 עיין בספר כובע"ישועה בגמ' ב"ק (צט, ב) שהקשה מהא

דכתב הנמוקי"ב כב"מ (ל, ב) דאינו מקיים מצות השבת אבירה

9 פשוט הוא שאין בוונת רבינו דיכול לתובעו ליתן דמי הכלי,

אלא בוונתו כמ"ש בסמוך דיכול לומר לו טול עניך ואבניך ואף

שאי אפשר ליטלן יכול לומר לו טול כל הבגד ותן לי דמיו. וע"ע

מזה באבן-האזל על הרמב"ם שם. ועיין בנתיבות (סק"ז) שחולק

על רבינו וס"ל דבזה אינו יכול לומר טול עניך ואבניך כיון שאי

אפשר ליקח השבח, ובספרי ראשי-השיבות האריכו בענין זה.

10 עיין באור-שמח הלכות שכירות (פ"י הל' ד) שכתב דהראב"ד

מחלוקה אינה מעידה נגד הרוב כיון דהיא לא נחלתה רק לזה ולא לאחר:

ולכאורה יל"ע מ"ב (קל"ד) בעל שאמר גרשמי את אשתי נאמן וקשה למ"ש החוס' גיטין (ל"ג ד"ה אפקעינהו) בשם ר"ח דרוב אנשים אינם מוגרשין נשותיהן אי"כ איך נאמן הלא הוי מעיד נגד הרוב וע"כ דבתלוי בדעת אדם ל"ש לומר אין ע"א נאמן נגד הרוב:

ובר' הש"ס ד"ב יש לעיין כיון דעפ"י רוב הבעל אינו יכול לכתוב גט אי"כ אמאי נאמן דנאמן לומר שגרש דלאו בידו הוא (ע' גיטין (כ"ט) משום בזיון דבעל ורש"י ס' וי"ל למ"ש החוס' גיטין (ב') דכיון דבידו ללמוד או להשכיר לאחרים בידו מיקרי:

אך אי קשיא הא קשיא למ"ש בשו"ת נוב"ת אה"ע (ס' קי"ד) דגט בעי ב"ד אי"כ הרי אמרינן בקידושין (ס"ב) גבי גר מי יומר דאזקקי ליה תלחא דל"מ בידו (ועתים כתובות (כ"ב ד"ה אב) וגיטין (ס"ד ד"ה אסור) וע"ז (מ"ז ד"ה אשירה) אי"כ כיון דגט בעי ב"ד אמאי הוי בידו וע"כ דגט ל"צ ב"ד:

ועיין תומים (ס' ט') שמביא רא"י מחוס' קידושין (ט') ומתרגום יונתן על פסוק וכתב לה ספר כריתות וכתב לה בחרע בית דיןא וראיתי בחדמות שלמה (אה"ע קמ"א) הוכיח דגט לא בעי ב"ד מגיטין (ב') רוב בקיאים הן ואפי' ר"מ דחייש למיעוטא סהם ספרי דדייני מוגמר גמירי לזה אמר מתחלה רוב בקיאים ואח"כ סהם ספרי אליבא דר"מ הלא ה"י יכול לומר תיכף סהם ספרי לכן נראה דדוקא לר"מ דחייש למיעוטא וסובר דכל המשנה מוטבע שטבעו חכמים בגיטין יוליא והולד ממוזר לדידיה בעינן ב"ד שחא אחר יטעה וירבה ממוזרים אבל לרבנן דחולקים ל"ב ב"ד לכן אמר סהם ספרי דדייני רק לר"מ ואין קי"ל כרבנן לכן ל"צ ב"ד: [א]

ועפ"ז נלע"ד ליישב דברי התרגום יונתן חוקה (פסוק ג') גבי פרה אדומה שכתב ויבדקנה ב"ח טריפן וכבר תמחו עליו מחולין (י"א) דרייק מפרה דאוליין ב"ר מה שחיטתה כשהיא שלימה אבל זה הוא רק למ"ד דאולי ב"ר אבל לר"מ דחייש למיעוטא שפיר לריבין לבדוק מדרבנן וא"כ הרי התרגום יונתן סובר דגט בעי ב"ד וחייש למיעוטא כג"ל לכן כתב דלריך דדיקת י"ח טרפות:

ובזה מיושב ג"כ קושיית הפני"י כתובות ג"ח שהקשה ע"ד התרגום יונתן דברים כ"ב ע"פ ולעזרה לא תעשין דבר ולעולימחא לא תעבדון מדעם ביש לית לעולימחא דין קטול אלהין יפערנה מינ"י בגיטא והרי אנוסה מותרת לישראל וכתב דסובר כאבזה דשמואל דאשח ישראל שנאנסה אסורה לבעלה משום דסופו ברזון והק' הפ"י אמאי לא מוקמינן לה בחוקה כשרות ומיישב בדוחק וע' הפלאה ולמה שהוכחנו דהרגום יונתן חייש למיעוטא י"ל עפ"מ"ש בפ"י גיטין י"ז דחז"כ הוא מטעם רוב עשו"ת בית אפרים יו"ד (ס"י ב') אי"כ לא ס"ל כלל דמוקמינן לה בחז"כ ולכך אשח ישראל שנאנסה אסורה לבעלה משום דסופה ברזון ודו"ק:

דטריפה י"ב ארס כמו סס רע לכן לא כתיב בטריפה ומכור לנכרי כמו בגבילה הרי דאסור למכור סכנה לעכו"ם (וידידי הרב הגביר וכו' מו"ה שמואל גראדוס נ"י מק' אנטווערפן בבליה העירני דניחוש שחא יחזור וימכרנו לישראל ולא מלחמי אי בסכנה שייך ג"כ חשש שחא יחזור וימכרנה ונ"ל להעיר משבת (קכ"ח ע"ב) דרשב"ג סובר דאסור להשהות דבר ש"ב סכנה ע"ש דרבנן לא ס"ל כן ודו"ק):

ונראה פשוט דלסכנה שאין העכו"ם חוששין כלל דמותר למכור לו, וע' כתובות (ס"א) א"ל ד"א חזאי ביה אבל משם אין ראיה להליל אי"ע עשה כן:

סימן לב

ב"ה יום ועש"ק ואחנן תרס"ו.

כבוד הרה"ג וכו' כקש"ת מו"ה ברוך
מרדכי נ"י פריד אבד"ק מארטינסבערג
במדינת הגר.

ע"ד אשר אמר עם הספר ליישב קושיית הנובי"ת מה"ת אה"ע (ס' ס"ד) היאך יכולין לקדש אשה ע"י שליח הלא הוי תופס במקום שחב לאחרים ותי' עפ"י סוטה (ב') דארבעים יום וכו':

ידע כי קושיא זו כבר הקשה הרשב"א (קידושין ס"ה) וכן הרגיש בזה בשו"ת מהרשד"ם אה"ע (ס' קס"ב) וי"ל עפ"י קלה"ח (ש"ו) דשליח לשחוט הוי שליח בשכר משום הברכה והרי קי"ל דשולח שליח לקדש מנכר השליח אי"כ הוי כשליח בשכר משום הברכה ובש"ך (חור"מ ק"ה) דשליח בשכר מהני אפי' במקום דחולב"ת במקום שחב לאחרים ועשו"ת שו"מ מה"ק ח"א (ס' קמ"ט) בסופו ושו"ת ברכת יוסף אה"ע (ס' ל"ח):

ולכאורה יל"ע למ"ד ב"מ (י') דכהן שאמר לשליח לא וקדש לי אשה גרושה שיכול לקדש לו והרי הוי תופס ל"ב במקום שחב לאחרים דהרי הבנים יהי' פגומים ויפסידו התרומה:

וי"ל למ"ש החוס' כתובות (ל"ד ד"ה שנמלח) שהקשו אי"כ נשביע כל בע"ח דניחוש שחא יכסוף דשחא יש בע"ח קדוש שיטרוף ממנו ונשביענו כדי שיפרוש אס חפים לררי ותי' ואטו יש לנו לעשות תקנה לבע"ח דליחא קמן ושחא אינו בעולם וכו' ומבואר דלא תיקנו תקנה רק לאיש דאיכא בעולם לא למי דליחא בעולם וכו' וא"כ ה"נ הרי הנולדים ליתנייהו בעולם:

וי"ע בגיטין (ל"ד ד"ה יחומין) במ"ש דשחא ימלא עובר זכר דעבדין תקנתא כו' לפי שיש תקנה גם לעובר ע"ש ובחוס' קידושין (מ"ב ד"ה יחומים) וי"ל דעובר הוי כמו דאיכא בעולם:

וראיתי במהרש"ם ח"ב (ס' רי"ד) שהעלה עפ"י תירולם של רשב"א ונובי" דכיון דהיא נחרנית בהקידושין ל"ש תופס לבע"ח דהא דאמרין דע"א א"י נאמן נגד הרוב דוקא היכא דהדבר תלוי בדעת הרוב אבל היכא דתלוי ברזון האדם אינו מיקרי מעיד נגד הרוב כגון באשה שזינתה

1. וראה להלן סימן קכ.

2. וראה להלן סימן קפז.